क्षमता विकास योजना

(Capacity Development Plan)

आर्थिक वर्ष: २०८३/८४–२०८५/८६

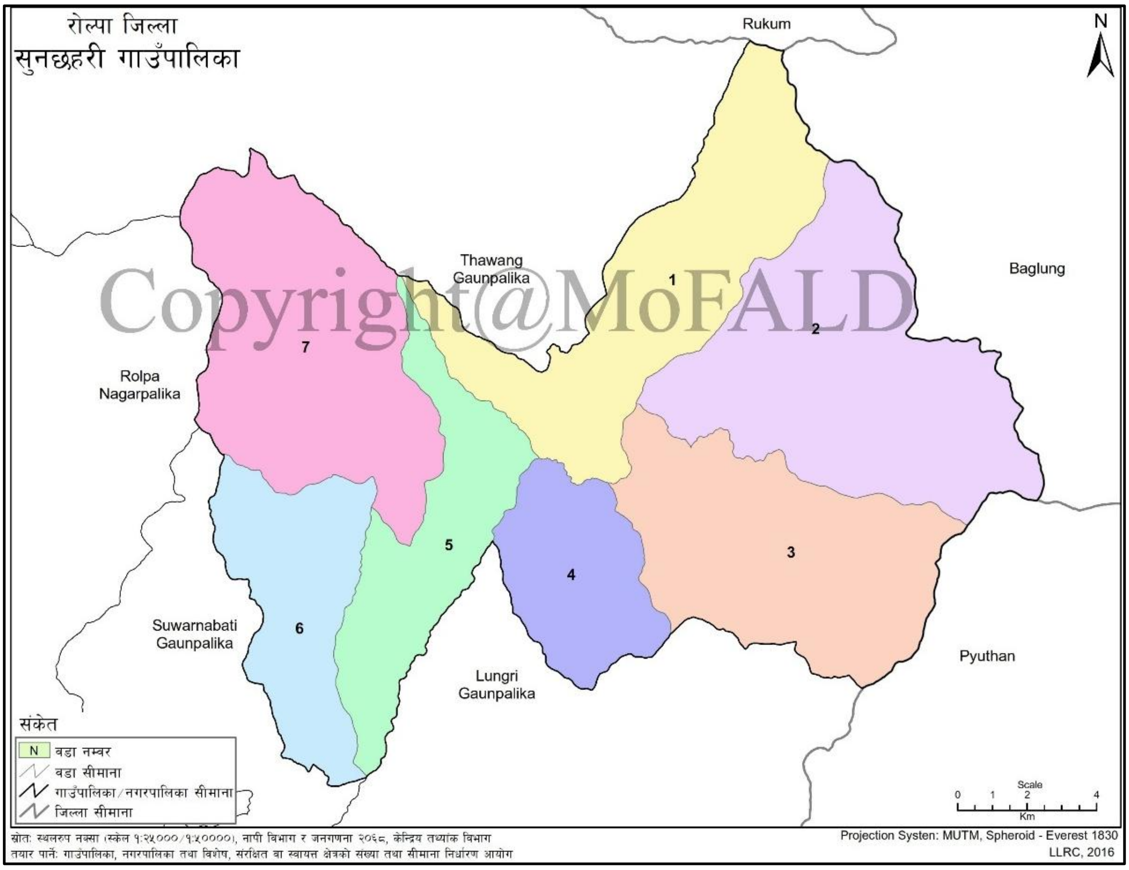

सुनछहरी गाउँपालिका, रोल्पा
लुम्बिनी प्रदेश

मन्तव्य

नेपालको संविधानले संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको राज्य संरचना सहितको संघीय शासन प्रणाली अङ्गिकार गरी राज्य शक्तिको प्रयोग तीनवटै तहले गर्ने व्यवस्था गरेको छ। संविधानमा तीनवटै तहका सरकारको अधिकार क्षेत्र निर्धारण गरी आ-आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको आर्थिक अधिकार सम्बन्धी विषयमा कानून बनाउने, वार्षिक बजेट तर्जुमा, निर्णय गर्ने, नीति तथा योजना तर्जुमा र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गरेको छ। यस अर्थमा स्थानीय तह विधायिकी, न्यायिक र कार्यकारिणी अधिकारसहित नागरिकको घरदैलोको सरकारका रूपमा स्थापित भएका छन्। संविधान प्रदत्त यी सबै अधिकार र जिम्मेवारीहरू कुशलतापूर्वक कार्यान्वयन गरी नागरिकलाई छिटो छरितो, पारदर्शी, भरपर्दो र गुणात्मक सेवा प्रवाह गर्ने दायित्व स्थानीय तहको काँधमा रहेको छ।

स्थानीय तहको प्रभावकारी कार्यसम्पादन स्थानीय तहले तर्जुमा गर्ने नीति, कानुन तथा योजना प्रक्रिया लगायतका संस्थागत व्यवस्था; कार्यप्रणाली र विभिन्न पदीय जिम्मेवारीमा रहेका जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरुको क्षमता र कार्यशैलीमा निर्भर हुन्छ। यसका लागि स्थानीय तहले आफ्नो भूमिका प्रभावकारी, परिणाममुखी, पारदर्शी र जवाफदेही ढंगले बहन गर्न योजना प्रक्रिया, कार्यशैली र चिन्तन पद्धतिलाई परिवर्तित सन्दर्भ अनुरूप बनाउन अत्यावश्यक छ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा यस सुनछहरी गाउँपालिकाले आफ्ना नागरिकहरुका लागि मितव्ययी र गुणात्मक रुपले सेवा प्रदान गर्न सहज होस् भन्ने अभिप्रायले स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) को प्राविधिक सहयोगमा त्रिवर्षीय क्षमता विकास योजना आर्थिक वर्ष २०८३/८४ देखि २०८५/८६ तयार गरिएको छ। यस योजनाको निर्माणले गाउँपालिकाको समग्र प्रक्रियामा पारदर्शिता गतिशिलता र नयाँ आयाम स्थापित हुने विश्वास लिएको छु। साथै प्रभावकारी रूपमा सेवा प्रवाहका लागि गाउँपालिकाको संस्थागत प्रणाली तथा मानव संसाधन सहित आन्तरिक क्षमता अभिवृद्धि गर्न महत्वपूर्ण सहयोग पुऱ्याउने अपेक्षा गरिएको छ। योजनामा समावेश भएका क्षमता विकास क्रियाकलापहरुलाई उच्च प्राथमिकताका साथ गाउँपालिकाको वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेटमा समाबेश गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। त्यसबाहेक यस क्षेत्रमा क्रियाशील संघसंस्था तथा विकास साझेदारहरुको सहयोग परिचालन गर्नमा पनि यस योजनाले मद्यत गर्ने अपेक्षा गरिएको छ।

अन्तमा, यस योजना निर्माण गर्न महत्वपुर्ण योगदान गर्ने र प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम तथा यस कार्यमा खटिने सम्पुर्ण विज्ञ समूह, त्यसैगरी यस गाउँपालिकाको सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई समेत हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु। सर्वाङ्गीण विकासको मूल आधार भनेको सक्षम जनशक्ति हो, तसर्थ यस योजनाले सक्षम मानव पुँजी निर्माणको बाटो फराकिलो बनाउने अपेक्षा लिएको छु।

....

धनबहादुर पुन मगर

(अध्यक्ष)

मन्तव्य

नेपालको संविधानको मर्म, जनताको अपेक्षा र हामीले निर्वाचनको क्रममा घोषणा पत्रमार्फत जनता समक्ष गरेका प्रतिवद्धता अनुसार हाम्रो सेवालाई सरल, सुलभ र पारदर्शी बनाउदै जनताको विकास प्रतिको असिमित चाहना र आवश्यकतालाई उपलब्ध सिमित श्रोत साधनबाट पूरागर्ने कार्य अवश्य पनि चुनौतिपूर्ण छ । यद्यपी उपलव्ध स्रोत साधनको सही रुपमा पहिचान र परिचालन गरी आवश्यकताको प्राथमिकिकरणका आधारमा स्रोतको उपयुक्त व्यवस्थापन गर्न सकिएमा हामीले हाम्रो प्रतिवद्धता पूरा गर्न सक्नेछौं । यसका लागि हामीले तर्जुमा गर्ने नीति, कानुन तथा योजना प्रक्रिया लगायतका संस्थागत व्यवस्था; कार्यप्रणाली र जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरुको क्षमता र कार्यशैलीलाई परिवर्तित सन्दर्भअनुरूप परिमार्जित र परिष्कृत गर्दै आफ्नो भूमिकालाई अझ बढी प्रभावकारी, परिणाममुखी, पारदर्शी र जवाफदेही बनाउन आवश्यक छ ।

यिनै चुनौतिहरुलाई अवसरको रुपमा रुपान्तरण गर्ने हाम्रो प्रतिवद्धता अनुरुप त्रिवर्षीय क्षमता विकास योजना आर्थिक वर्ष २०८३/८४ देखि २०८५/८६ तर्जुमा गरिएको छ । यस योजनाको कार्यान्वयनबाट सुनछहरी गाउँपालिकाको संस्थागत विकासका साथै निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विकासमार्फत सेवाप्रबाहमा थप प्रभावकारिता आई सेवाग्राही, साझेदार संघ संस्था, र नागरिक समाजसँगको हाम्रो सम्बन्ध अझ बढी सुदृढ बन्ने विश्वास लिएको छु । यस योजनाले हाम्रो क्षमता विकासको आवश्यकता र प्राथमिकताको पहिचान गर्ने मात्र नभई त्यसका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत र जिम्मेवारी सहित स्रोत परिचालनका लागि संभावित सरोकारवाला समेत पहिचान गरेको हुँदा यसको कार्यान्वयन पक्षलाई सुनिश्चित गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ । योजनामा पहिचान गरिएका क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनका लागि आगामी दिनमा यस स्थानीय तहले तर्जुमा गर्ने नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा प्राथमिकतासाथ समावेश गरिने विश्वास लिएका छौं ।

अन्तमा, यो त्रिवर्षिय योजना तयार पार्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) सहित यस कार्यमा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोग पुगाउने र खटिने विज्ञ समूह, जनप्रतिनिधिहरु लगायत कर्मचारीहरु सवैलाई धन्यवाद दिंदै यस क्षमता विकास योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा समेत सहयोगको अपेक्षा गर्दछु ।

....

ननकला घर्ती

(उपाध्यक्ष)

मन्तव्य

सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको संविधानले स्थानीय तहलाई विधायिकी, न्यायिक र कार्यकारिणी अधिकारकासाथ नागरिकको घरदैलोको सरकारका रूपमा स्थापित गरेको हुँदा संविधानप्रदत्त अधिकार र जिम्मेवारीहरुलाई कुशल रुपमा सम्पादन गरी नागरिकहरुलाई छिटो, छरितो मितव्ययी, पारदर्शी र गुणात्मक सेवा प्रवाह गर्ने स्थानीय तहको जिम्मेवारी र दायित्व पनि हो। यसका लागि स्थानीय तहले जनताको अपेक्षा अनुरुप सेवा प्रबाह गर्न आफूलाई संस्थागत रुपमा सबल र सक्षम बनाउन जरुरी छ। त्यसबाहेक स्थानीय तहले आफूलाई विकास प्रशासनका नवीनतम आयाम, प्रविधि र मान्यताअनुसार काम गर्न सक्ने संस्थाको रुपमा स्थापित गर्नु पर्ने हुन्छ। संविधानमा उल्लेख भएका अधिकारहरुको व्यवहारिक कार्यान्वयन र स्थानीय शासनलाई प्रभावकारी तुल्याउनका लागि आवश्यक पर्ने क्षमताको अन्तर पहिचान गरी यस्ता अन्तर एवम् कमजोरीलाई हटाई स्थानीय तहलाई सबल र सक्षम शासकीय इकाईको रुपमा स्थापित गर्न योजनावद्ध क्षमता विकास प्रयाशको आवश्यकता पर्छ।

मानवीय सीप र क्षमताको भरपुर उपयोग र विकास गर्दै कामलाई सृजनशील, छिटोछरितो, रचनात्मक र परिणाममुखी बनाएर मात्र सेवा प्रवाह गर्ने निकायहरूको संस्थागत क्षमता दिगो हुन सक्छ। स्थानीय सरकारद्वारा प्रदान गरिनुपर्ने सेवा, सुविधा आम नागरिकका अपेक्षा र चाहनाअनुरूप हुन सकेमा मात्र स्थानीय सरकारप्रति जनविश्वास र लोकप्रियता बढ्दै जान्छ। क्षमता विकास योजनाले स्थानीय तहलाई आफ्ना सबल पक्षहरु तथा सुधारका क्षेत्रहरू पहिचान गर्दै संस्थागत क्षमता सुदृढीकरण र मानव संसाधन क्षमताको अभिवृद्धि गर्न समग्र दिशानिर्देश प्रदान गर्दछ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा यस सुनछहरी गाउँपालिकाको प्रस्तुत त्रिवर्षीय क्षमता विकास योजना आर्थिक वर्ष २०८३/८४ देखि २०८५/८६ तर्जुमा गरिएको छ। यस योजनाले वदलिदो परिस्थिती र जन चाहनाअनुसार प्रभावकारी सेवा प्रबाहका लागि क्षमता विकासका हाम्रा प्राथमिकता सहित त्यसका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत र जिम्मेवारीको समेत स्पष्ट खाका समेटेको छ। यसको क्रमवद्ध कार्यान्वयनले यस गाउँपालिकाको संगठनात्मक क्षमता र सेवा प्रवाहको गुणस्तरमा सुधार गरी समग्र संस्थागत सुशासन कायम गर्न महत्वपूर्ण सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।

अन्तमा, यो क्षमता विकास योजना तयार पार्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) सहित यस कार्यमा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रुपमा संलग्न हुने सबै विज्ञ टोली र सरोकारवालाहरु प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु।

....

प्रेम बहादुर

घर्ती

(प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)

प्रकाशन तथा अभिलेख संस्करण	मिति	सहयोग गर्ने संस्था	अनुमोदन गर्ने निकाय
प्रथम	२०८०/८१-२०८२/८३	प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम/PLGSP (पहिलो फेज)	सुनछहरी गाउँपालिका
दोश्रो	२०८३/८४–२०८५/८६ जेठ २०८३	स्थानीय पुर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP)	सुनछहरी गाउँपालिका

अस्वीकरण:

यो दस्तावेज विशेष प्रयोजनका लागि **सुनछहरी गाउँपालिका** द्वारा तयार पारिएको र आधिकारिक रूपमा अनुमोदन गरिएको हो । यो दस्तावेज सार्वजनिक पहुँचका लागि उपलब्ध गराइएको छ ।

यस दस्तावेजलाई मूल उद्देश्यबाहेक अन्य प्रयोजनका लागि प्रयोग गर्दा उत्पन्न हुने कुनै पनि परिणामहरूको जिम्मेवारी गाउँपालिकाको हुने छैन ।

यस दस्तावेजको सामग्रीमा आधारित कुनै पनि प्रकारका थप व्याख्या वा निर्णयहरूको जिम्मेवारी समेत गाउँपालिकाले ग्रहण गर्ने छैन ।

विषयसूची

१.१ पृष्ठभूमि ३

१.२ सुनछहरी गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय ४

१.३ क्षमता विकास योजनाको पृष्ठभूमि तथा मूलभूत आधारहरु ५

१.४ क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य ६

१.५ क्षमता विकास योजनाका उद्देश्यहरु ६

१.६ क्षमता विकास योजनाको औचित्य र तर्जुमा पद्धति ६

१.६.१ क्षमता विकास योजनाको औचित्य ६

१.६ २. क्षमता विकास योजना तर्जुमा पद्धति ७

खण्ड २: गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विश्लेषण ९

२.१ संस्थागत क्षमता विश्लेषण ९

२.२ मानव संशाधन क्षमता विश्लेषण १०

२.३ नीतिगत, कानुनी र सेवा प्रणालीको विश्लेषण १०

२.४ क्षमता मूल्याङ्नका प्रमुख निष्कर्षहरु ११

२.५ क्षेत्रगत रुपमा मुख्य निष्कर्षहरु ११

२.६ क्षमता विकासका आगामी प्राथमिकताहरु १३

खण्ड ३: क्षमता विकास योजना १४

३.१ क्षमता विकास योजना १४

३.२ गाउँपालिकाको क्षमता विकाससँग सम्बन्धित स्रोत र सरोकारवालाहरु ३०

खण्ड ४: क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन रणनीति ३१

४.१ क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन ३१

४.२ क्षमता विकास योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ३१

४.२.१ नियमित अनुगमन ३१

४.२.२ क्षमता विकास योजनाको अद्यावधिकरण ३२

खण्ड ५: अनुसूचीहरु ३३

अनुसूची १कार्यशाला उपस्थिती तथा सहभागीहरूको विवरण : ३३

अनुसूची २: : गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण र नतिजा प्रमाणीकरण कार्यशालामा प्रस्तुत विषयवस्तुहरु ३४

अनुसूची ३ : सूचक अनुसार LISA नतिजाको विस्तृत विवरण (आर्थिक वर्ष २०८०।८१) ४१

अनुसूची ४: नेतृत्व तह क्षमता लेखाजोखा फाराम ४५

अनुसूची ५: मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फारम ४६

अनुसूची ६: मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फाराम ५१

अनुसूची ७: ऐन, नियम, विधि र प्रणालीको स्थापनाको अवस्था ५४

अनुसूची ८: क्षमता विकास योजनाको मस्यौदा प्रस्तुतीकरण छलफल तथा प्रमाणीकरण कार्यशालाको उपस्थिती ५७

खण्ड १ : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा स्थानीय तहका एकल अधिकारका साथै अनुसूची ९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार व्यवस्था गरिएको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय सरकारका अधिकारहरुलाई थप स्पष्ट पारेको छ। संविधानले स्थानीय तहहरूलाई विधायिकी, न्यायिक र कार्यकारिणी अधिकारकासाथ नागरिकको घरदैलोको सरकारका रूपमा स्थापित गरेको छ। यस अर्थमा संविधान प्रदत्त अधिकार र जिम्मेवारीहरू कुशलतापूर्वक कार्यान्वयन गरी नागरिकलाई छिटो छरितो, पारदर्शी, भरपर्दो र गुणात्मक सेवा प्रवाह गर्ने दायित्व स्थानीय तहको काँधमा रहेको छ।

स्थानीय तहहरू नागरिकको जीवनस्तर सुधारका साथै समृद्ध देशको लक्ष्य पूरा गर्न अनिवार्य र आधारभूत जिम्मेवार निकाय पनि हुन् । स्थानीय तहलाई प्रदत्त अधिकारहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि उनीहरुको संस्थागत र संगठनात्मक व्यवस्था, मानव संसाधन तथा भौतिक पूर्वाधार विकास लगायतका अवयवहरूको क्षमतामा सुधार गर्न जरुरी हुन्छ। स्थानीय तहको अधिकार र जिम्मेवारीहरू कुशलतापूर्वक सम्पन्न गर्ने विषय विभिन्न पदीय जिम्मेवारीमा रहेका जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरूको क्षमता र कार्यशैलीमा भर पर्छ। स्थानीय तहले आफ्नो भूमिका प्रभावकारी, परिणाममुखी, पारदर्शी र जवाफदेही ढंगले बहन गर्न योजना प्रक्रिया, कार्यशैली र चिन्तन पद्धतिलाई परिवर्तित सन्दर्भ अनुरूप बनाउन अत्यावश्यक छ। त्यसबाहेक स्थानीय तहले कुशल नेतृत्वसहित संस्थागत रूपमा सबल, सक्षम, पूर्ण प्रजातान्त्रिक, जिम्मेवार र प्रभावकारी भई सेवा प्रवाह गर्न पनि उत्तिकै आवश्यक हुन्छ।

स्थानीय सरकारका सही कार्यविधि र तौरतरिकाले देशमा सुशासनको प्रत्याभूति गर्न सहयोग पुऱ्याउने भए पनि नेपालका अधिकांश स्थानीय तहहरूले शासन सञ्चालनमा बहुआयामिक चुनौतीहरूको सामना गरिरहेका छन्। तीमध्ये कर्मचारी तथा प्रतिनिधिहरूको कार्यक्षमताको कमी ठूलो समस्याका रूपमा देखिएको छ। यस्तो अवस्थामा स्थानीय तहले सामाजिक, आर्थिक, भौतिक पूर्वाधार तथा वातावरणीय दिगो विकास कार्यक्रमहरूलाई परिणाममुखी बनाउने कानुनी तथा नैतिक दायित्व पूरा गर्न सक्दैनन्।

मानवीय सीप र क्षमताको भरपुर उपयोग र विकास गर्दै कामलाई सृजनशील, छरितो, रचनात्मक र परिणाममुखी बनाएर मात्र सेवा प्रवाह गर्ने निकायहरूको संस्थागत क्षमता दिगो हुन सक्छ। स्थानीय सरकारद्वारा प्रदान गरिनुपर्ने सेवा, सुविधा तथा वस्तु आम नागरिकका अपेक्षा र चाहनाअनुरूप हुन सकेमा मात्र जननिर्वाचित प्रतिनिधि र कर्मचारीतन्त्रप्रति विश्वसनीयता बढ्दै जान्छ। यो हुन नसक्दा राज्य र व्यवस्थाप्रति आम नागरिकहरूको निराशा बढ्न जान्छ।

जिम्मेवारी अनुसार कार्यक्षमतामा कमी हुँदा सेवा प्रवाह चुस्त–दुरुस्त नहुन सक्छ। नागरिकका आशा र अपेक्षाअनुरूप विकास प्रशासनका विभिन्न नवीनतम आयाम, प्रविधि र मान्यतालाई आत्मसात गर्न नसक्दा स्थानीय सरकारहरू गतिशील र रचनात्मक बन्न सक्दैनन्। नागरिकका न्यूनतम आवश्यकताहरू पहिचान गर्न नसक्दा विकास कार्यक्रमहरूको प्राथमिककीकरणमा अन्योल उत्पन्न हुन्छ, जसले समृद्धिको दिशा र गन्तव्यप्रति अस्पष्टता ल्याउँछ। तसर्थ स्थानीय तहले संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्दै मानव संसाधन, विधि र कार्य प्रणालीमा सुधार गरी नागरिकप्रति पूर्ण रूपमा उत्तरदायी स्थानीय सरकारको प्रत्याभूति गराउन जरुरी छ। यसैमा संघीय पद्धतिको सफल कार्यान्वयन एवम् देश र जनताको भविष्य निर्भर रहेको छ।

सन् १९८० को दशकमा नोबेल पुरस्कार विजेता अमर्त्य सेनले भौतिक स्रोतको पर्याप्तताले मात्र विकासको बहुआयामिकता सुनिश्चित गर्दैन भन्ने मान्यता प्रस्तुत गरेका थिए। उनका अनुसार क्षमता विकास मानव विकासको चाबी हो र यो समग्र विकासका लागि महत्वपूर्ण छ। एउटा प्रसिद्ध भनाइ नै छ, जनतालाई माछा दिएर होइन, माछा मार्ने जाल र सीप दिएर उसको जीविकोपार्जन सुनिश्चित गर्न सकिन्छ।

स्थानीय सरकारको क्षमता विकासको अवधारणा केवल नेतृत्व र व्यवस्थापनसँग जोडिएको संस्थागत क्षमता विकास मात्र हो कि भन्ने द्विविधा पनि यदाकदा देखिने गरेको छ । तर संरचनागत विकाससँगै सेवाग्राही जनता, उपभोक्ता समितिहरू र विकास साझेदारहरूको समेत क्षमता विकासबाट मात्र समग्र विकास हासिल गर्न सकिन्छ भन्ने मान्यतालाई आम रुपमा स्वीकार गरिएको छ । त्यसैले स्थानीय तहमा क्षमता विकासको अवधारणा वास्तवमा अमर्त्य सेनको मानव क्षमता विकाससँगै संरचना, संस्था, सेवाग्राही जनता र विकास साझेदारको समेत क्षमता विकास गर्ने पाँचबुँदे अवधारणा हो भन्न सकिन्छ ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा सुनछहरी गाउँपालिकाले आफ्ना नागरिकहरुका लागि मितव्ययी र गुणात्मक रुपले सेवा प्रदान गर्न सहज होस् भन्ने अभिप्रायले लुम्बिनी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान अन्तर्गत प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम (PLGSP) को प्राविधिक सहयोगमा आर्थिक वर्ष २०८०/८१ देखि २०८२/८३ सम्म अवधिको क्षमता विकास योजना निर्माण गरेको थियो । यस योजनाको कार्यान्वयन अवस्थाको समीक्षा गरी समयसापेक्ष र अझ बढी कार्यान्वयनयोग्य योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट जारी "गाउँ/गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन, २०७६" मा आधारित रही स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) को प्राविधिक सहयोगमा आर्थिक वर्ष २०८३/८४ देखि २०८५/८६ सम्म अवधिको यो योजना तयार गरिएको छ ।

१.२ सुनछहरी गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

संघिय गणतन्त्र राज्य नेपालको लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गत रोल्पा जिल्लाको १० वटा स्थानिय तह मध्येको सुनछहरी गाँउपालिका पनि एक हो । अति सौन्दर्य मनमोहक प्रसिद्ध सुनछहरी झरनाको नामवाट नामाकरण गरिएको यस गाँउपालिकाको केन्द्र पोवाङमा रहेको छ । डमरु आकारको नक्शाको आकृतिमा रहेको यस गाँउपालिका रोल्पा जिल्ला सदरमुकाम लिवाङ देखी ४८ कि.मि. उत्तरी पुर्व भागमा अवस्थिती रहेको छ । सातवटा वडाहरु रहेका (सेरम, भित्री गाम, वाहिरी गाम, स्युरी , जैमाकसला , फगाम र जेलवाङ) यस गाँउपालिकाको क्षेत्रफल २७७.६२ वर्ग कि.मि. र जनसंख्या राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार १७२४१ जसमध्ये पुरुष: ८,२९० (४८.१%), महिला: ८,९५१ (५१.९%), कुल घरधुरी संख्या: ३,५८६, जनघनत्व: ६२ जना प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको छ ।

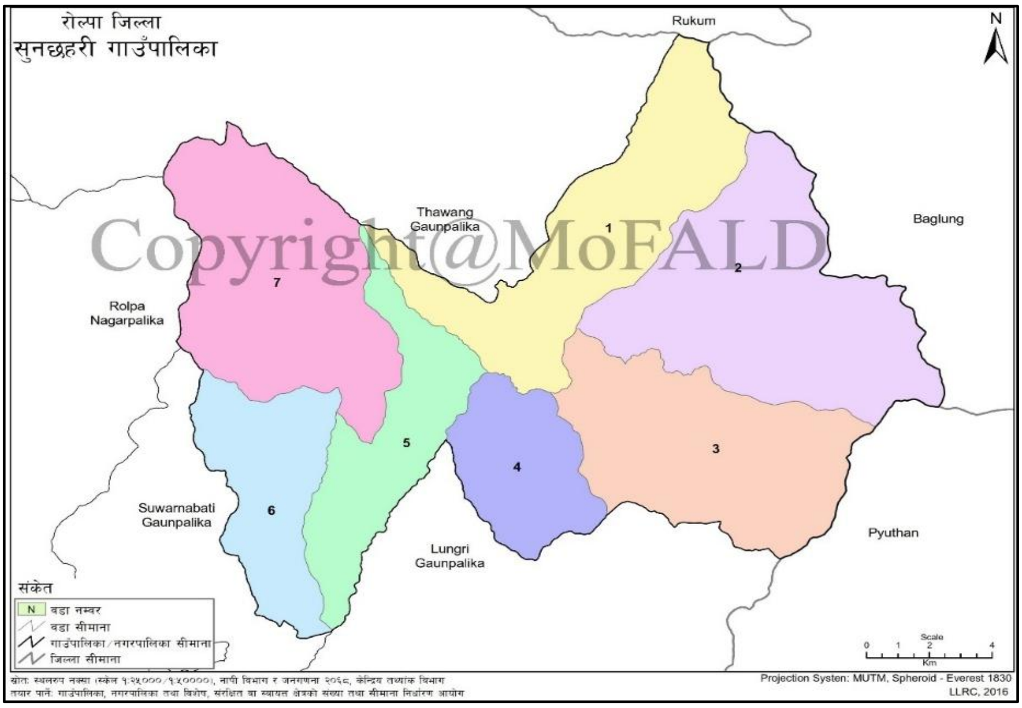

यस गाउँपालिकाको साक्षरता दर ७२.०९% रहेको छ, जसमा पुरुषको साक्षरता दर ८१.४३% र महिलाको ६३.४६% रहेको देखिन्छ। २०६८ को जनगणनाको तुलनामा यहाँको जनसङ्ख्या केही वृद्धि भएको पाइएको छ (२०६८ मा १६,०३४ थियो)। साविकका ६ वटा गाउ विकास समितिहरु मिलाइएर वनेको यस सुनछहरी गाँउपालिकाको सिमाना पुर्वमा वाग्लुङ पश्चिममा सुर्वणावर्ती गाँउपालिका ,रोल्पा गाउँपालिका उत्तरमा रुकुम वाग्लुङ र दक्षिणमा लुंग्री गाँउपालिका र सुवर्णावर्ती गाँउपालिका रहेका छन।

आर्थिक रूपमा सुनछहरी गाउँपालिकाको मुख्य आधार निर्वाहमुखी कृषि, पशुपालन तथा वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त हुने विप्रेषण (रेमिट्यान्स) हो। पहाडी तथा दुर्गम भौगोलिक अवस्थाका कारण गाउँपालिकाले पूर्वाधार विकासमा चुनौतीहरू सामना गरिरहेको छ। यी समस्याहरू समाधान गर्न स्थानीय सरकारले गाउँपालिका यातायात गुरुयोजना (R-MTMP) लाई प्राथमिकतामा राखी सडक सञ्जाल विस्तार तथा पहुँच सुधारमा जोड दिएको छ। पर्यटन क्षेत्र पनि क्रमशः विकासोन्मुख अवस्थामा रहेको छ, जहाँ बिबाङ दह, जलजला तथा जेलवाङको सांस्कृतिक बस्ती जस्ता गन्तव्यहरूले पर्यावरणीय पर्यटन (इको–टुरिजम) तथा आदिवासी जीवनशैली अनुभव गर्न चाहने पर्यटकहरूलाई आकर्षित गरिरहेका छन्।

१.३ क्षमता विकास योजनाको पृष्ठभूमि तथा मूलभूत आधारहरु

नेपालको संविधानको मर्म तथा संघीयताको सिद्धान्तअनुसार, स्थानीय सरकारहरु नागरिकप्रति उत्तरदायी, पारदर्शी, परिणाममुखी र प्रभावकारी ढङ्गले सञ्चालन हुने अपेक्षा गरिएको छ।

नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहलाई शासन व्यवस्थाका स्थानीय सन्दर्भ अनुसारको मागमा आधारित योजना तर्जुमा प्रक्रिया, निर्णय–प्रक्रिया तथा कार्यगत अभ्यासहरू स्वतन्त्र रुपमा संचालन गर्नका लागि प्रेरित गर्दछ। यी अधिकारहरूलाई सार्थक रूपमा प्रयोग गर्न स्थानीय तहले संस्थागत तथा संगठनात्मक व्यवस्थाहरू सुदृढ गर्नुपर्छ र मानव संसाधन क्षमतामा अभिवृद्धि गर्न आवश्यक हुन्छ। साथै स्थानीय तहले योजना तर्जुमा तथा बजेट निमार्णका अभ्यासलाई समेत समग्र रूपमा सुदृढ गर्नुपर्छ, जसले गर्दा सेवाप्रवाह प्रभावकारी र परिणाममुखी बन्न सम्भव हुन जान्छ।

स्थानीय तहको दिगोपना स्थानीय तहमा रहेका पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको क्षमता र सो क्षमताको उपयोगमा निर्भर रहन्छ। साथै स्थानीय तहले अवलम्बन गरेका प्रणालीहरु र उत्तरदायी प्रकारको अभ्यासहरुमा निर्भर रहन्छ। यस प्रकारको अभ्यासहरुले स्थानीय तहले प्रवाह गर्ने सेवालाई नागरिकमैत्री बनाउन सहयोग पुग्छ र नागरिकका अपेक्षाहरुसँग मेल खाने बनाउँदछ। यस्ता विषयहरु स्थानीय तहको क्षमता विकास योजनामा समेटिएका हुन्छन्।

त्यसैले, क्षमता विकासका यिनै क्षेत्रहरूलाई सुदृढ गरी गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवाहरुलाई थप प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाउने सन्दर्भमा प्रस्तुत क्षमता विकास योजना तर्जुमा गरिएको हो। यस योजना तर्जुमा गर्दा नेपालको संविधान लगायतका विविध ऐन, नियम र निर्देशिकाहरुलाई आधार मानिएको छ। ती आधारहरु विस्तृत रुपमा तल प्रस्तुत गरिएको छः

- नेपालको संविधान
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- गाउँ/गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन, २०७६ (संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा जारी)
- सुनछहरी गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना (२०८०/८१-२०८२/८३)
- स्थानीय शासन कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन (व्यवस्थापन तथा कार्यसञ्चालन) कार्यविधि,२०८२ (संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा जारी)
- स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्व–मूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७ (संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा जारी)

- संघीय तथा प्रादेशिक निजामती सेवा सम्बन्धी ऐन तथा नियमावलीहरू
- संघीय, प्रादेशिक तथा गाउँपालिकाको आवधिक योजनाहरू
- दिगो विकास लक्ष्यहरू (SDGs)
- संघीय तथा प्रादेशिक तहबाट समय–समयमा प्राप्त निर्देशनहरू
- DT Global/LISP TA द्वारा तयार गरिएको क्षमता विकास मूल्याङ्कन प्रमाणीकरण कार्यशाला प्रतिवेदन (डिसेम्बर २०२५)

१.४ क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य

सुनछहरी गाउँपालिकाको संस्थागत तथा मानव संसाधन क्षमता अभिवृद्धिमार्फत सुशासन, विकास व्यवस्थापन तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई जनमुखी, प्रभावकारी, गुणस्तरीय र पारदर्शी बनाउने यस क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य रहेको छ।

१.५ क्षमता विकास योजनाका उद्देश्यहरु

क्षमता विकास योजनाका मुख्य उद्देश्यहरू यसप्रकार छन्:

१) सहज र प्रभावकारी रूपमा सेवा प्रवाह गर्न गाउँपालिकाको संस्थागत प्रणाली तथा मानव संसाधन सहित आन्तरिक क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने।

२) क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक स्रोतसाधनहरुको पहिचान र एकीकृत गरी त्यसको प्रभावकारी परिचालनका लागि सरोकारवालाहरूलाई मार्गदर्शन प्रदान गर्ने।

३) महिला तथा पछाडि पारिएका समुदायहरुको स्थानीय विकास प्रक्रियामा पहुँच बढाउन सहयोग गर्नुको साथै उनीहरूको सेवा तथा सुविधाहरुमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने।

१.६ क्षमता विकास योजनाको औचित्य र तर्जुमा पद्धति

१.६.१ क्षमता विकास योजनाको औचित्य

संविधानप्रदत्त अधिकार र जिम्मेवारीहरुलाई कुशल रुपमा सम्पादन गरी नागरिकहरुलाई छिटो, छरितो मितव्ययी, पारदर्शी र गुणात्मक सेवा प्रवाह गर्ने जिम्मेवारी र दायित्व घरदैलोको सरकारको रुपमा रहेको स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रमा रहेको हुन्छ। यसले गर्दा पनि स्थानीय तहले स्थानीय जनताको अपेक्षा अनुरुप सेवा प्रबाह गर्न आफूलाई संस्थागत रुपमा सबल र सक्षम बनाउन सक्नु पर्दछ।

विकास प्रशासनका विभिन्न नवीनतम आयाम प्रविधि र मान्यताअनुसार काम गर्न सक्ने गरी स्थानीय तहको संस्थागत क्षमता विकास गर्न पनि क्षमता विकास योजनाको आवश्यकता पर्छ। संविधानमा उल्लेख भएका अधिकारका सूचीहरुको व्यवहारिक कार्यान्वयन, स्थानीय तहको शासन संचालन क्षमता र स्थानीय शासनलाई प्रभावकारी तुल्याउनका लागि आवश्यक पर्ने क्षमताको अन्तर पहिचान गरी यस्ता अन्तर एवम् कमजोरीलाई हटाई स्थानीय तहलाई सबल र सक्षम शासकीय इकाईको रुपमा स्थापित गर्न योजनावद्ध क्षमता विकास प्रयाशको आवश्यकता पर्छ। संविधान तथा कानूनले तोकेको भूमिका र जिम्मेवारी अनुरुप कार्य सम्पादन गर्दा समग्र राष्ट्रिय योजना र विश्वव्यापि साझा लक्ष्यको रुपमा रहेका दिगो विकासका लक्ष्य तथा स्थानीय स्तरमा आवश्यकताहरु परिपूर्ति गर्ने गरी योजनावद्ध रुपमा कार्य सम्पादन गर्न पनि योजनावद्ध क्षमता विकासको आवश्यकता हुन्छ।

क्षमता विकास योजनाले गाउँपालिकालाई आफ्ना सबल पक्षहरु तथा सुधारका क्षेत्रहरू पहिचान गर्न, संस्थागत क्षमता सुदृढीकरण र मानव संसाधन क्षमताको अभिवृद्धि गर्न समग्र दिशा तथा रणनीति प्रदान गर्दछ। विशेषतः क्षमता विकास योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनले संगठनात्मक तथा वित्तीय व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढ गर्ने, सेवा प्रवाह प्रणाली सुधार गर्ने, र पूर्वाधार योजनामा स्पष्ट र क्रमबद्ध रूपमा सुधार गर्ने अपेक्षा गरिएको छ। त्यसैगरी यस योजनाले गाउँपालिकालाई उपलब्ध स्रोतको प्रभावकारी प्रयोगमा

मार्गदर्शन गर्नुका साथै संस्थागत तथा कार्यगत दक्षता अभिवृद्धि गरी सार्वजनिक सेवा प्रवाहको गुणस्तर सुधार गर्न सहयोग पुऱ्याउने छ । साथै यस योजनाले स्थानीय तहमा समावेशी तथा उत्तरदायी शासनलाई प्रवर्द्धन गर्ने, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, नागरिक सहभागिता, तथा नीतिगत प्रावधानहरूको कार्यान्वयनलाई प्राथमिकता दिन मार्गदर्शन गर्ने समेत अपेक्षा सुनछहरी गाउँपालिकाले आ.व. २०८०/८१-२०८२/८३ अवधिका लागि तयार गरेको पहिलो क्षमता विकास योजना (CD Plan) खासगरी आर्थिक स्रोतको अभाव तथा मानव संसाधनको कमीका कारण पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन हुन सकेको थिएन। उक्त योजनाको समीक्षा गर्दै क्षमता विकाससम्बन्धी सान्दर्भिक क्रियाकलापहरू समावेश गरी यस दोस्रो क्षमता विकास योजनालाई स्थानीय सन्दर्भ अनुकूल, व्यवहारिक तथा कार्यान्वयनमुखी बनाउन प्रयास गरिएको छ।

१.६.२ क्षमता विकास योजना तर्जुमा पद्धति

सुनछहरी गाउँपालिकाको पहिलो तीन वर्षे क्षमता विकास योजना लुम्बिनी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान (LPTA/PLGSP) को सहयोगमा तयार गरिएको थियो। LISP-TA ले गाउँपालिकालाई प्रथम क्षमता विकास योजनाको पुनरावलोकन गरी दोश्रो क्षमता विकास योजना तयार गर्न प्राविधिक सहयोग गरेको थियो। यस क्रममा आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को फागुन–चैतमा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विश्लेषण गरिएको थियो भने त्यस छलफलबाट प्राप्त निष्कर्षहरूको प्रमाणीकरण गर्नका लागि मङ्सिर २०८२ (नोभेम्बर २०२५) मा प्रमाणीकरण कार्याशालाको आयोजना गरिएको थियो । त्यसैगरी मानव संशाधन तथा नीतिगत, कानुनी र सेवाप्रणालीसँग सम्बन्धित क्षमता विश्लेषणका लागि संस्थागत क्षमता विकास योजना तर्जुमा दिग्दर्शनमा उल्लिखित ढाँचाहरुको प्रयोग गरिएको छ। क्षमता विकास योजनाको परिमार्जनको क्रममा प्रयोग गरिएका प्रमुख विधि तथा प्रक्रियाबारे संक्षेपमा तल उल्लेख गरिएको छ।

संस्थागत क्षमता विश्लेषण: यो क्षमता विकास (CD) योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विश्लेषणका लागि स्थानीय सरकार संस्थागत क्षमता स्व–मूल्याङ्कन (LISA) ढाँचाको उपयोग गरी गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता स्वमूल्यांकन नतिजाहरुको आधारमा सबल पक्ष तथा सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरु र चुनौतीहरुको पहिचान गरिएको छ। त्यसैगरी संस्थागत क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्दा स्थानीय शासन कार्यसम्पादन मूल्यांकन प्रणाली (LGPAS) ढाँचाको प्रयोग गरी पहिचान गरिएका क्रियाकलापहरु समावेश गरिएको छ।

क्षमता विश्लेक्षणका निष्कर्षहरूको प्रमाणीकरण: क्षमता विश्लेषण तथा प्रमाणीकरण गर्ने क्रममा यस प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउने, क्षमता विकासका क्रियाकलापलाई क्षमता विश्लेषणबाट प्राप्त नतिजाहरुमा आधारित बनाउने र यो प्रक्रियामा सबै पक्षहरुको सक्रिय सहभागिता रहने विषयलाई सुनिश्चित गर्ने प्रयत्न गरिएको छ। यसका लागि संस्थागत क्षमता विश्लेषणबाट प्राप्त नतिजाहरुलाई गाउँपालिकाका पदाधिकारी, शाखा प्रमुखहरु र अन्य कर्मचारीहरुको उपस्थितीमा प्रमाणीकरण कार्यशालाको आयोजना गरी समीक्षा तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो। यस प्रक्रियामा संस्थागत क्षमता विश्लेषणका नतिजाहरुमा थप छलफल गरी प्रमाणिकरण गर्नुका साथै योजनाहरूको उपलब्धता, न्यायिक समितिका अभिलेखहरू, खरिद प्रक्रियाका अभ्यासहरू, घुम्ति सेवाहरू, तथा गुनासो व्यवस्थापन जस्ता अतिरिक्त प्रमाण तथा जानकारीहरु प्रस्तुत गरिएको थियो जसले गर्दा क्षमता विकास योजनालाई थप प्रभावकारी र सुदृढ बनाउन सहयोग पुगेको छ।

यस प्रक्रियाले छलफलमा आएका निष्कर्षहरूको विश्वसनीयता बढाउन, कमजोरी तथा सुधारका प्रमुख क्षेत्रहरू यथार्थपरक बनाउन, र सहमतीलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्नका लागि गाउँपालिकाको स्वामित्व ग्रहण गर्न सहयोग पुऱ्याएको छ । क्षमता विश्लेषणका नतिजाहरूको प्रमाणीकरण कार्यशालाका सहभागीहरूको विवरण अनुसूची १ मा समावेश गरिएको छ।

मानव संशाधन क्षमता विश्लेषण: मानव संशाधनको क्षमता विश्लेषण गर्ने कार्य पहिलो क्षमता विकास योजना तयार गर्ने क्रममा सम्पन्न गरिएको र यसमा उल्लिखित अधिकांश क्रियाकलापहरू स्थानीय परिवेशअनुसार अझै पनि सान्दर्भिक नै रहेका छन्। त्यसैले, मानव संसाधन विकास योजना खण्ड अन्तर्गत प्रस्तावित क्षमता विकासका क्रियाकलापहरू मुख्यतया प्रथम क्षमता विकास योजना

(आ.व. २०८०/८१-०८२/८३) मा आधारित छन् । यद्यपि, मानव संशाधन तथा नीतिगत, कानुनी र सेवाप्रणालीसँग क्षमता विश्लेषणका लागि LISP को प्रदेश कार्यालय अन्तरगत कार्यरत सुशासन तथा लैससास अधिकृत लगायतका फिल्ड कर्मचारीहरु मार्फत क्षमता विकास योजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शनमा उल्लिखित अनुसूचीको प्रयोग गरी विवरणहरु अध्यावधिक गर्ने प्रयत्न गरिएको छ ।

सामूहिक समीक्षा र सहमति निर्माण: संस्थागत र मानव संशाधन क्षमता विश्लेषण समेतका आधारमा प्रस्तावित क्षमता विकासका क्रियाकलापहरूलाई LISP टिम र गाउँपालिकाका पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको उपस्थितिमा २०८३ जेठमा गाउँपालिकामा आयोजित प्रमाणीकरण कार्यशालाबाट प्राप्त भएका सुझावहरु समेतका आधारमा यस क्षमता विकास योजनालाई अन्तिम रूप दिइएको छ ।

दस्तावेजीकरण : क्षमता विश्लेषण र नतिजा प्रमाणीकरण कार्यशाला बैठकमा प्रस्तुत गरिएका विषयवस्तु तथा फोटोहरु यस योजनाको प्रमाणीकरण प्रक्रियाको प्रमाणका रूपमा दस्तावेज गरिएको र यस योजनाको अनुसूची २ मा समावेश गरिएको छ ।

क्षमता विकास योजनाको अनुमोदन: तीन वर्षको अवधिका (आ.व. २०८३/८४–२०८५/८६) लागि तयार गरिएको यो दोश्रो क्षमता विकास योजना गाउँ कार्यपालिका बैठकमा प्रस्तुत गरी अनुमोदन गरिएको छ ।

१.७ संशोधित क्षमता विकास योजनाका प्रमुख क्षेत्रहरु

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले आ.व. २०८२/८३ मा विद्यमान LISA ढाँचालाई संसोधन गरी स्थानीय शासन कार्यसम्पादन मूल्यांकन प्रणाली (LGPAS) लागू गरिसकेको छ । त्यसैले, यस क्षमता विकास योजनाले LGPAS मा उल्लिखित प्रमुख पाँचवटा क्षेत्रहरुलाई समेटेको छ । यसले गाउँपालिकाको बदलिँदो आवश्यकतालाई प्रतिबिम्बित गर्ने मात्र होइन की राष्ट्रिय ढाँचा तथा गाउँपालिकाको आवधिक योजनासँग पनि मेल खाने तथा एकिकृत गर्ने मार्गचित्र प्रदान गरेको छ । यस क्षमता विकास योजनाले समग्रमा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास तथा मानव संसाधन क्षमता विकास र गाउँपालिकाको सेवाप्रवाहलाई थप सुदृढ बनाउन सहयोग पुर्‍याउनेछ । योजनामा निम्न पाँचवटा क्षमता तथा सेवा क्षेत्रहरू समेटिएका छन् ।

क. सुशासन तथा संस्थागत विकास: योजना तथा बजेट, प्रशासनिक व्यवस्थापन, पारदर्शिता र उत्तरदायित्व, शासकीय प्रबन्ध, सेवाप्रवाह, सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन, र समन्वय तथा सहकार्य ।

ख. सामाजिक विकास: खानेपानी तथा सरसफाई, शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य, सामाजिक समावेशीकरण र संरक्षण, विवाद निरुपण तथा मेलमिलाप ।

ग. आर्थिक विकास: कृषि, पशु तथा सहकारी; भूमी तथा सिंचाइ; स्थानीय आर्थिक विकास; उद्यमशीलता र रोजगारी ।

घ. पूर्वाधार विकास: स्थानीय सडक, भवन तथा अन्य सामाजिक पूर्वाधार, पूर्वाधार उपयोगिता र दिगोपना ।

ङ. वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन: वातावरण संरक्षण, विपद् व्यवस्थापन ।

खण्ड २: गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विश्लेषण

२.१ संस्थागत क्षमता विश्लेषण

यो क्षमता विकास (CD) योजना गाउँपालिकाको संस्थागत सुदृढीकरणका लागि सेवा प्रवाहका विभिन्न क्षेत्रहरु समेटेर गरिएको क्षमता आकलनबाट प्राप्त तथ्यहरुका आधारमा तयार गरिएको हो। यस क्रममा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता आकलनका लागि स्थानीय संस्थागत क्षमता स्व–मूल्याङ्कन (LISA) प्रणालीको प्रयोग गरिएको छ। यसका लागि आ.व. २०८०/८१ को संस्थागत क्षमता स्वमूल्यांकन नतिजालाई आधार मानी गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमताका सबल पक्ष तथा सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरु र चुनौतीहरुको पहिचान गरिएको छ। तत्पश्चात गाउँपालिकाका पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको सहभागितामा क्षमता विश्लेषणका नतिजाहरुमा थप छलफल गरी प्रमाणिकरण गर्ने कार्य समेत गरिएको थियो। स्वमूल्याङ्कन नतिजाको संक्षिप्त विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ भने विस्तृत विवरण यस योजनाको अनुसूची ३ मा समावेश गरिएको छ।

मूल्याङ्कन क्षेत्रहरू	समग्र स्थिति	प्रक्रियागत स्थिति	परिमाणात्मक स्थिति	प्रतिशतमा स्कोर
शासन व्यवस्थापन	३	४	२	१००
संगठन तथा प्रशासन	२	३	३	१००
वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन	२	४	३	८१.८२
वित्तीय तथा आर्थिक व्यवस्थापन	२	४	४.५	९५.४५
सेवा प्रवाह	३	४	८.५	९६.८८
न्यायिक प्रदर्शन	१	३	२	८५.७१
भौतिक पूर्वाधार	१	२	५	६१.५४
सामाजिक समावेशीकरण	२	३.५	४	९५
वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन	१	२	४	७७.७८
सहकार्य तथा समन्वय	२	१	३	१००
कुल स्कोर	**९०.४८%**	**८९.७१%**	**८६.६७%**	**८८.५%**

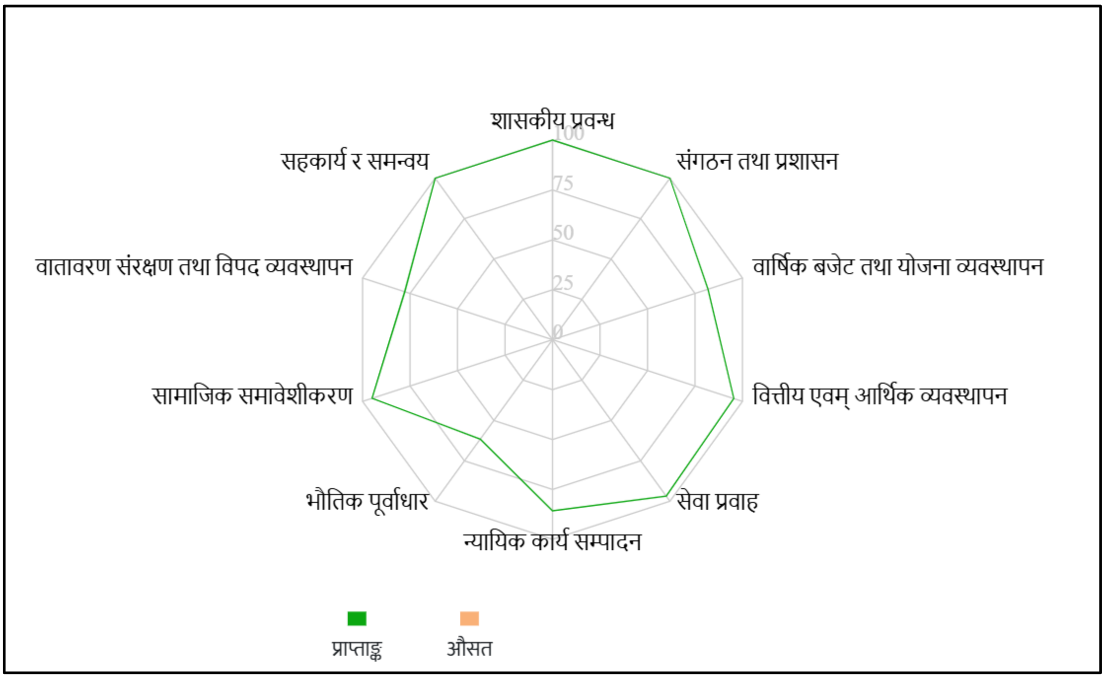

२.२ मानव संशाधन क्षमता विश्लेषण

यस गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विश्लेषण गर्ने कार्य प्रथम क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा विस्तृत रुपमा गरिएको र सोही आधारमा पहिचान भएका क्षमता विकास आवश्यकताका आधारमा मानव संशाधन क्षमता विकासका क्रियाकलाप पहिचान गरिएको थियो। तीमध्ये कतिपय क्रियाकलापहरु अहिले पनि सान्दर्भिक देखिएकोले यस योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा पनि उपयोग गरिएको छ भने क्षमता विश्लेषण सम्बन्धी विवरणहरुलाई LISP को प्रदेश कार्यालय अन्तरगत कार्यरत सुशासन तथा लैससास अधिकृत लगायतका फिल्ड कर्मचारीहरु मार्फत अध्यावधिक समेत गरिएको छ। यस क्रममा नेतृत्व तहको क्षमता विश्लेषणका लागि उपयोग गरिएको ढाँचा अनुसूची ४ मा र कर्मचारीहरुको क्षमता विश्लेषणका लागि उपयोग गरिएको ढाँचा अनुसूची ५ मा संलग्न गरिएको छ। त्यसबाहेक मानव संशाधनको विषय क्षेत्रगत क्षमता विश्लेषणको ढाँचा अनुसूची ६ मा संलग्न गरिएको छ।

गाउँपालिकामा ७० जना स्वीकृत कर्मचारी दरबन्दी भएकोमा २८ जना कर्मचारी कार्यरत रहेको र ४२ पद रिक्त रहेको छ। कार्यरत कर्मचारीमध्ये ३१ स्थायी र ६६ करारमा रहेका छन्। सबै कर्मचारीहरुलाई व्यक्तिगत कार्यविवरण (ToR) उपलब्ध गराइएको भएपनि त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन भने हुन सकेको छैन। साथै कर्मचारीहरुको प्रोत्साहन र उत्प्रेरणाका क्रियाकलापहरुमा पनि कमी देखिएको छ। कर्मचारीहरुको कार्यसम्पादन मूल्यांकन वार्षिक रुपमा गर्ने गरिएको भए पनि दण्ड र पुरस्कारमा त्यसको उपयोग कमै हुने गरेको छ। गाउँपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गर्ने कार्य हालसम्म सम्पन्न हुन सकेको छैन।

गाउँपालिकाका निर्वाचित प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूका लागि क्षमता विकास सम्बन्धि तालिमहरु प्रदेश सुशासन केन्द्र (PCGG) सँग समन्वय गरी सञ्चालन गर्ने गरिएको छ। नयाँ नियुक्त कर्मचारीहरुको लागि सेवा प्रवेश तालिम उपलब्ध गराउन भने आवश्यक रहेको छ। प्रशासन शाखाले नयाँ कर्मचारीहरुको व्यक्तिगत विवरण (PIS) तथा कार्यसम्पादन मूल्यांकन लगायतका व्यक्तिगत अभिलेखहरु व्यवस्थापन गर्ने गरेको छ। त्यसैगरी गाउँपालिकामा नयाँ कर्मचारी नियुक्त हुदाँ र सरुवा भइ अन्यत्र जाँदा वा सेवा निवृत्त भइ जाँदा सम्बन्धित कर्मचारीहरुको जिम्मामा रहेको जिन्सी सामानहरु हस्तान्तरण र प्राप्ति सम्बन्धी अभिलेख समेत व्यवस्थापन गर्ने गरिएको छ।

२.३ नीतिगत, कानुनी र सेवा प्रणालीको विश्लेषण

सुनछहरी गाउँपालिकामा ऐन, नियम, कार्यविधि तथा मापदण्डहरूको स्थापना अवस्थाको समीक्षा तथा विश्लेषण गर्दा सेवा प्रवाहलाई संस्थागत, व्यवस्थित र उत्तरदायी बनाउन महत्वपूर्ण कानुनी आधार निर्माण भएको देखिन्छ। गाउँपालिकाले हालसम्म ७७ वटा कानुनहरु तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गर्दै आएको छ। विशेषगरी सहकारी संस्था सम्बन्धी ऐन, स्थानीय कर तथा शुल्क व्यवस्थापन कार्यविधि र स्थानीय सेवा व्यवस्थापनसम्बन्धी कानुनी प्रावधानहरूले वित्तीय स्रोत परिचालन तथा प्रशासनिक प्रक्रियालाई व्यवस्थित बनाउन सहयोग पुऱ्याएका छन्। यसैगरी शिक्षा नियमावली, शिक्षक अनुदान वितरण कार्यविधि, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका सम्बन्धी कार्यविधि तथा बर्थिङ सेन्टर आकस्मिक कोष निर्देशिकाले शिक्षा तथा स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई थप स्पष्ट, पहुँचयोग्य र प्रभावकारी बनाउन कानुनी आधार प्रदान गरेका छन्। फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यविधि, बजार अनुगमन निर्देशिका तथा विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी ऐन तथा कार्यविधिहरूले वातावरणीय सरसफाइ, बजार नियमन तथा आकस्मिक अवस्थाको व्यवस्थापनलाई संस्थागत बनाउँदै नागरिक सुरक्षामा सकारात्मक योगदान पुऱ्याएको देखिन्छ।

यद्यपि, उपलब्ध कानुनी संरचनाको विश्लेषण गर्दा केही महत्वपूर्ण क्षेत्रमा कमजोरी तथा अपूर्णता पनि देखिन्छ। विशेषगरी स्थानीय सडक, भवन निर्माण तथा पूर्वाधार व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कानुनहरूको अभाव वा अपूर्ण अवस्थाले भौतिक पूर्वाधार विकास तथा सेवा प्रवाहमा स्पष्ट चुनौती सिर्जना गरेको छ। गाउँ प्रहरी सञ्चालनसम्बन्धी ऐन भए पनि यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन कमजोर देखिएकाले स्थानीय सुरक्षा सेवा अपेक्षाअनुसार प्रभावकारी हुन सकेको छैन। यातायात व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित सवारी साधन अनुमति कानुनको अभावले सेवा सञ्चालन तथा नियमनमा जटिलता उत्पन्न गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी भाषा, संस्कृति तथा

ललितकला संरक्षणसम्बन्धी कानुनी संरचना आंशिक रूपमा मात्र विकास भएको र प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी व्यवस्थापनसम्बन्धी स्पष्ट कानुन नहुँदा सांस्कृतिक संरक्षण, स्रोत व्यवस्थापन तथा पारदर्शितामा कमजोरी देखिएको छ ।

समग्रमा, सुनछहरी गाउँपालिकाले शिक्षा, स्वास्थ्य, वातावरण, विपद् व्यवस्थापन, सहकारी तथा राजस्व व्यवस्थापनजस्ता क्षेत्रमा अपेक्षाकृत सुदृढ कानुनी आधार निर्माण गरी सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित बनाउने प्रयास गरेको छ । तर भौतिक पूर्वाधार, यातायात, सांस्कृतिक संरक्षण तथा प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कानुनी तथा कार्यान्वयन पक्ष अझै सुदृढ हुन आवश्यक देखिन्छ । यसैले, विद्यमान कानुनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन, आवश्यक नयाँ कानुनी संरचनाको विकास तथा संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिमार्फत गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहलाई अझ प्रभावकारी, पारदर्शी र उत्तरदायी बनाउन सकिने देखिन्छ । कानून सम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसूची ७ मा समावेश गरिएको छ ।

२.४ क्षमता मूल्याङ्नका प्रमुख निष्कर्षहरु

सुनछहरी गाउँपालिकाको क्षमता मूल्याङ्कनको समग्र विश्लेषण गर्दा गाउँपालिकाले सुशासन, प्रशासन तथा सेवा प्रवाहका क्षेत्रमा उल्लेखनीय प्रगति हासिल गरेको छ । नियमित तथा समावेशी निर्णय प्रक्रिया, सूचनाको पारदर्शी प्रवाह, प्रशासनिक कार्यमा डिजिटल प्रणालीको प्रयोग, लेखापरीक्षण तथा सार्वजनिक खरिद योजनाको अभ्यासले संस्थागत पारदर्शिता र उत्तरदायित्वलाई सुदृढ बनाएको छ । सार्वजनिक सुनुवाइ, सामाजिक परीक्षण तथा घुम्ती सेवा शिविरमार्फत दुर्गम समुदायसम्म सेवा पहुँच विस्तार गरिएको छ भने न्यायिक समिति, सडक तथा WASH गुरुयोजना र पूर्वाधार विकासले संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिको संकेत गरेको छ । साथै, महिला तथा सीमान्तकृत समुदायको प्रतिनिधित्व, बाल संरक्षण नीति र पारदर्शी रोजगारी प्रणालीले सामाजिक समावेशीकरणलाई मजबुत बनाएको छ ।

यद्यपि, गाउँपालिकाको प्रभावकारी कार्यसम्पादनमा केही महत्वपूर्ण चुनौतीहरू कायम छन् । स्थानीय कानुन तथा नीतिबारे नागरिकमा पर्याप्त जानकारी नहुनु, कमजोर गुनासो व्यवस्थापन प्रणाली, सेवाग्राही सन्तुष्टि मापनको अभाव तथा कर्मचारी कमीले प्रशासनिक प्रभावकारिता सीमित भएको देखिन्छ । योजना प्रक्रियामा पर्याप्त अभिलेखीकरण, समावेशी सहभागिता तथा आयोजना बैंकको अभावका साथै न्यून आन्तरिक राजस्व र कमजोर वित्तीय अनुशासनले दीर्घकालीन संस्थागत सुदृढीकरणमा चुनौती उत्पन्न गरेको छ ।

पूर्वाधार तथा प्राविधिक व्यवस्थापनतर्फ भवन मापदण्ड कार्यान्वयनको कमजोरी, विपद्–संवेदनशील योजना तथा वातावरणीय मापदण्ड पालनाको कमी, सीमित प्राविधिक क्षमता र अपर्याप्त डिजिटल तथा घुम्ती सेवा विस्तारले सेवा प्रवाहमा असर पारेको देखिन्छ । समग्रमा, गाउँपालिकाले राम्रो संस्थागत आधार निर्माण गरेको भए पनि क्षमता अभिवृद्धि, वित्तीय सुधार, नागरिक सहभागिता तथा जवाफदेहिता संयन्त्र सुदृढीकरणमार्फत कार्यसम्पादनलाई अझ प्रभावकारी बनाउन आवश्यक देखिन्छ।

२.५ क्षेत्रगत रुपमा मुख्य निष्कर्षहरु

गाउँपालिकामा सम्पन्न कार्यशालामा, गाउँपालिकाले आफ्ना सबल पक्षहरु र सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरु साथै आफ्ना चुनौतीपूर्ण क्षेत्रहरू पहिचान गरी प्रस्तुत गर्नुको साथै ती विषयवस्तुहरु बारे कार्यशालामा छलफल गरिएको थियो । छलफलमा आएका विषयवस्तुहरुलाई स्थानीय शासन कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन (व्यवस्थापन तथा कार्यसञ्चालन) कार्यविधि,२०८२ (LGPAS) का पाँच मुख्य क्षेत्रहरूमा समेटि यस प्रकार प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्षेत्र	प्रमुख बलहरू	सुधारका प्रमुख क्षेत्रहरू
सुशासन तथा संस्थागत विकास	• गाउँसभा तथा कार्यपालिका बैठक नियमित, निर्णयसहित अभिलेखीकरण हुने। • सार्वजनिक सुनुवाइ तथा सार्वजनिक परीक्षणको अभ्यास। • स्थानीय कानुन निर्माण तथा वेबसाइटमार्फत प्रकाशन। • प्रगति प्रतिवेदन, निर्णय तथा वित्तीय विवरण सार्वजनिक। • सुत्र (SuTRA) प्रणालीको प्रयोग। • कर्मचारी कार्यसम्पादन सम्झौता लागू। • सात चरणीय योजना प्रक्रियामा महिला तथा सीमान्तकृत समुदायको सहभागिता। • वार्षिक बजेट आवधिक तथा क्षेत्रगत योजनासँग समन्वय। • मध्यम-कालिन खर्च संरचना (MTEF), आन्तरिक लेखापरीक्षण तथा वार्षिक खरिद योजना कार्यान्वयन। • अन्तर-सरकारी तथा अन्तर-पालिका समन्वय बैठक सञ्चालन।	• स्थानीय कानुनबारे नागरिकमा न्यून जानकारी। • सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण, तेस्रो पक्ष अनुगमन तथा गुनासो व्यवस्थापन प्रणालीको अभाव। • O & M Survey का सिफारिस कार्यान्वयन नभएको तथा केही पद रिक्त। • आयोजना बैंकको अभावका कारण छरिएका योजनामा बजेट विनियोजन। • योजना छनोट तथा प्राथमिकता प्रक्रिया अभिलेखीकरण कमजोर। • महिला तथा सीमान्तकृतको सहभागिता सीमित तथा औपचारिक। • आन्तरिक नियन्त्रण तथा लेखापरीक्षणको प्रभावकारीता कम। • वार्षिक राजस्व लक्ष्य पूरा नभएको। • स्थानीय सन्दर्भअनुकूल वित्तीय नियमावलीको अभाव। • स्थानीय तह तथा अन्तरपालिका समन्वयको स्पष्ट संयन्त्र नभएको।
सामाजिक विकास	• सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणमा अनलाइन तथा कम्प्युटर प्रणालीको प्रयोग। • स्वास्थ्य सेवामा घुम्ती शिविर सञ्चालन। • GEDSI नीति कार्यान्वयनमा। • उपभोक्ता समितिमा ३३% महिला प्रतिनिधित्व सुनिश्चित। • लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट अभ्यास। • न्यायिक समिति निर्देशिकाअनुसार सञ्चालन। • वडा तहमा सामुदायिक मेलमिलापद्वारा विवाद समाधान। • बाल संरक्षण नीति कार्यान्वयन।	• दुर्गम क्षेत्रमा घुम्ती सेवा प्रभावकारी रूपमा नपुगेको। • न्यायिक समितिको निर्देशिका पूर्ण कार्यान्वयन नभएको। • नागरिकमा उजुरी तथा मुद्दा व्यवस्थापन प्रक्रियाबारे कम जानकारी। • जोखिममा रहेका तथा हिंसा प्रभावितका लागि सुरक्षित आश्रयस्थलको अभाव।
आर्थिक विकास	• फोहर व्यवस्थापन, किरा नियन्त्रण तथा पर्यटनमा निजी क्षेत्रसँग सहकार्यका प्रयास। • कृषि विस्तार सेवाका लागि घुम्ती सेवा सञ्चालन। • EMIS प्रणालीमार्फत बेरोजगारी तथ्याङ्क	• सार्वजनिक–निजी साझेदारी (PPP) का लागि स्पष्ट नीति तथा संयन्त्रको अभाव। • दुर्गम क्षेत्रमा घुम्ती सेवा अपर्याप्त।

क्षेत्र	प्रमुख बलहरू	सुधारका प्रमुख क्षेत्रहरू
	व्यवस्थापन तथा कमजोर वर्गलाई रोजगारी प्राथमिकता।	
पूर्वाधार विकास	• पूँजीगत खर्चको ८०% कार्यान्वयन। • सडक तथा WASH गुरुयोजना तयार। • ९०% जनसंख्यामा खानेपानी पहुँच। • सार्वजनिक भवन विपद् प्रतिरोधी मापदण्डअनुसार निर्माण। • AutoCAD तथा Excel जस्ता डिजिटल उपकरणको प्रयोग। • गुणस्तर सुनिश्चित गर्न स्थल निरीक्षणको अभ्यास।	• सिँचाइ क्षेत्रको गुरुयोजना अभाव। • भवन संहिता पूर्ण रूपमा पालना नभएको। • सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (PAMS) को सीमित प्रयोग तथा प्राविधिक क्षमता कमजोर। • पूर्वाधार डिजाइनमा IEE/EIA अभ्यासको कमी।
वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	• स्थानीय अनुकूलनका लागि वातावरणीय मूल्याङ्कन गरिएको। • पहिरो जोखिम क्षेत्र पहिचान तथा विपद् जोखिम नक्साङ्कन। • विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना। • आपतकालीन कार्यविधि तथा स्थानीय आपतकालीन संचालन केन्द्र (EOC) स्थापना। • एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध।	• विपद् जोखिम–संवेदनशील भू–उपयोग योजना अभाव। • EOC पर्याप्त स्रोत र उपकरणले अभाव। • व्यवस्थित फोहर व्यवस्थापन प्रणालीको अभाव। • वातावरणमैत्री स्थानीय शासन विकास योजनामा समावेश नभएको।

२.६ क्षमता विकासका आगामी प्राथमिकताहरु

सुनछहरी गाउँपालिकाकाले आफ्नो संस्थागत सुदृढीकरण तथा सेवा प्रवाह सुधारका लागि केही प्रमुख प्राथमिकतामूलक कार्यहरू निर्धारण गरेको छ। उपलब्ध विवरणको विश्लेषण गर्दा स्थानीय तहको सुशासन, उत्तरदायित्व तथा संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिलाई केन्द्रमा राखेर योजना निर्माण गरिएको स्पष्ट हुन्छ। विशेषगरी निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूलाई स्थानीय कानुनसम्बन्धी क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, नियमित सार्वजनिक सुनुवाइ तथा सामाजिक परीक्षणलाई संस्थागत गर्ने, क्षमता विकाससम्बन्धी प्रतिवेदन प्रणाली सुदृढ गर्ने तथा आन्तरिक राजस्व योजना सुधार गर्ने विषयहरूलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ। यी पहलहरूले स्थानीय शासन प्रणालीलाई थप प्रभावकारी, पारदर्शी तथा उत्तरदायी बनाउन सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।

त्यसैगरी, स्थानीय वित्तीय कार्यविधिहरू विकास गर्ने, विशेषगरी कृषि क्षेत्र लक्षित घुम्ती सेवा विस्तार गर्ने तथा व्यवस्थित गुनासो संकलन प्रणालीमार्फत न्यायिक समितिको कार्यसम्पादनलाई प्रभावकारी बनाउने योजना अघि सारिएको छ। विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा दिगो पूर्वाधार विकासलाई ध्यानमा राख्दै GIS प्रविधिमा आधारित विपद्–संवेदनशील भू–उपयोग योजना निर्माणलाई पनि महत्वपूर्ण प्राथमिकताका रूपमा लिइएको छ। यसले प्राकृतिक विपद्का जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न तथा विकास योजनालाई दिगो बनाउन सहयोग पुऱ्याउने अपेक्षा गरिएको छ।

सामाजिक समावेशीकरणलाई थप सुदृढ गर्न GEDSI (लैङ्गिक समानता, अपांगता तथा सामाजिक समावेशीकरण) नीति निर्माण गर्ने तथा छिमेकी स्थानीय तहहरूसँग संयुक्त कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी अन्तरपालिका सहकार्यलाई मजबुत बनाउने लक्ष्य पनि निर्धारण गरिएको छ । समग्रमा, यी प्राथमिकतामूलक कार्यहरूले चालु आर्थिक वर्षभित्र गाउँपालिकाको सुशासन, पारदर्शिता, समावेशी सेवा प्रवाह तथा संस्थागत कार्यसम्पादनलाई थप सुदृढ गर्ने स्पष्ट प्रतिबद्धता झल्काउँछन् ।

खण्ड ३: क्षमता विकास योजना

३.१ क्षमता विकास योजना

सामान्यतया क्षमता विकासलाई तीन आयामहरुमा विश्लेषण गर्ने गरिन्छ । पहिलो आयाम संस्थाको संरचनालाई चुस्त र दुरुस्त बनाउने विषयसँग सम्बन्धित छ । त्यसैगरी संस्थागत संरचनालाई क्रियाशील बनाउने मानव संशासन वा जनशक्ति यसको दोस्रो आयाम हो भने त्यस्तो जनशक्तिलाई तोकिएको कार्यसम्पादन गर्न आवश्यक पर्ने नीति, कानुन र सेवा प्रणालीसँग सम्बन्धित विषय यसको तेस्रो आयामको रुपमा रहेको हुन्छ । यी तीनवटै आयामको समुचित विकास र व्यवस्थापन नभएसम्म कुनैपनि संस्थाले तोकिएको जिम्मेवारी कुशलतापूर्वक र प्रभावकारी ढंगबाट गर्न सक्दैन । त्यसमा पनि गाउँपालिका जस्तो निकायले आफ्नो कार्यजिम्मेवारी भित्रका कतिपय सेवाहरु जनताको घरदैलोमै पुगेर उपलब्ध गराउनु पर्ने हुन्छ । यसका लागि गाउँपालिकाको क्षमता विकासका आयाम र क्षेत्रहरु अझै गहन र व्यापक हुन सक्दछन् ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा, यो क्षमता विकास (CD) योजना गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहका विभिन्न क्षेत्रहरु समेटेर गरिएको संस्थागत क्षमताको विश्लेषणको अतिरिक्त जनशक्ति एवम् नीतिगत, कानुनी र सेवा प्रणालीको विश्लेषणबाट प्राप्त तथ्यहरुका आधारमा तयार गरिएको छ । यसको पहिलो खण्डमा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकाससँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु समावेश गरिएको छ । यसको साथै यस खण्डमा स्थानीय तहको नीतिगत, कानुनी र सेवा प्रणाली सुधारका पक्षहरु पनि समावेश गरिएका छन् ।

दोश्रो खण्डमा गाउँपालिकाका पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको क्षमता विकाससँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु समावेश गरिएका छन् । मानव संशाधन विकास भित्र तालिम, अभिमुखीकरण, गोष्ठि, अध्ययन अवलोकन, अन्तरक्रिया, छलफल आदि विषय मात्र नभई संस्थामा आवद्ध कर्मचारी, पदाधिकारी तथा संस्थाका आन्तरिक र वाह्य व्यवस्थापन तथा संरचना समेत निहित रहेको हुन्छ । त्यसैले मानव संशाधन क्षमता विकास योजनामा गाउँगाउँपालिका निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीका अतिरिक्त सेवाग्राही र साझेदार संस्थाहरुको क्षमता विकाससँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु समेत समावेश गरिएको छ ।

यस योजनाले गाउँपालिकालाई स्पष्ट र कार्यान्वयनयोग्य क्षमता विकासका मार्गचित्र प्रदान गरेको छ । साथै यस खण्डमा समावेश गरिएका विषयहरुले गाउँपालिकाको क्षमता विकासका प्राथमिकताहरु पहिचान गरी तिनको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि मार्गदर्शन समेत गरेको छ । क्षमता विकाससँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने स्रोतको अनुमानसँगै जिम्मेवारी समेत निर्धारण गरिएको कारण प्रस्तावित क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनलाई सुनिश्चित गर्ने प्रयत्न गरिएको छ ।

क. संस्थागत क्षमता विकास योजना

क्र.सं.	क्षमता विकास गतिविधिहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी)शाखा(एकाइ/	समय सीमा (आ.व.)			बजेट रु. हजारमा				बजेट श्रोत ('०००)	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाह्य
१	**सुशासन तथा संस्थागत विकास**												
११.	परियोजना प्राथमिकता निर्धारण तथा योजना प्रक्रियाको उचित अभिलेखीकरणका लागि स्थलगत कोचिङ	संख्या	२	योजना	१	०	१	७००	३५०	०	३५०	२८०	४२०
१२.	आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि/निर्देशिका तयार गर्ने	संख्या	१	आन्तरिक लेखा परीक्षण	१	१	०	४००	२००	२००	०	१००	३००
१३.	अन्तर- नगर/गाउँ पालिका समन्वय समिति स्थापना तथा संस्थागत विकास सम्बन्धी	संख्या	१	कार्यकारी समिति	१	०	०	१५०	१५०	०	०	५०	१००

क्र.सं.	क्षमता विकास गतिविधिहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी)शाखा(एकाइ/	समय सीमा (आ.व.)			बजेट रु. हजारमा				बजेट श्रोत ('०००)	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाह्य
	कार्यविधि/निर्देशिका तयार गर्ने												
१४.	राजस्व वृद्धि गर्न नयाँ अवसर पहिचान गर्न अध्ययन/ अनुसन्धान तथा रणनीति तयार गर्ने	संख्या	१	राजस्व शाखा	१	१	१	९००	३००	३००	३००	३६०	५४०
१५.	स्थानीय वित्तीय तथा दायित्व सम्बन्धी नियमावली तयार गरी कर्मचारी तथा निर्वाचित प्रतिनिधिलाई अभिमुखीकरण गर्ने	संख्या	१	वित्त प्रशासन शाखा	१	०	१	६००	३००	०	३००	२४०	३६०
१६.	सम्पत्ति व्यवस्थापनका लागि PAM V2 कार्यान्वयनमा ल्याउने	संख्या	२	वित्त तथा रसद	१	१	०	१५०	१००	५०	०	१००	५०
१७.	परियोजना बैंक तयारी/अभ्यास गरी वार्षिक बजेटसँग	संख्या	१	योजना शाखा	१	०	१	५००	५००	०	०	२००	३००

क्र.सं.	क्षमता विकास गतिविधिहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी)शाखा(एकाइ/	समय सीमा (आ.व.)			बजेट रु. हजारमा				बजेट श्रोत ('०००)	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाह्य
	प्राथमिकता मिलान गर्ने												
१८.	नागरिक गुनासो तथा प्रतिक्रियाको अनुगमन तथा समयमै जवाफका लागि डिजिटल प्रणाली विकास गर्ने	संख्या	१	सामाजिक विकास शाखा	१	१	१	९००	३००	३००	३००	३६०	५४०
१९.	आन्तरिक लेखा परीक्षक पद पूर्ति वा बाह्य स्रोत मार्फत त्रैमासिक लेखा परीक्षण सुनिश्चित गर्ने	संख्या	३	कार्यकारी समिति	१	१	१	३००	१००	१००	१००	३००	०
	जम्मा		**१३**	०	९	५	६	४६००	२३००	९५०	१३५०	१९९०	२६१०
२	**सामाजिक विकास**												
२१.	मुद्दा दर्ता तथा अनुगमन प्रणाली डिजिटलाइज गरी न्यायिक समिति लगायत	संख्या	१	न्यायिक समिति	१	१	१	६००	२००	२००	२००	६००	०

क्र.सं.	क्षमता विकास गतिविधिहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी)शाखा(एकाइ/	समय सीमा (आ.व.)			बजेट रु. हजारमा				बजेट श्रोत ('०००)	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाह्य
	सरोकारवालालाई अभिमुखीकरण गर्ने												
२२.	दुर्गम क्षेत्रमा मोबाइल सेवा शिविर विस्तार	संख्या	३	GEDSI/सामाजिक विकास शाखा	१	१	१	३००	१००	१००	१००	३००	०
२३.	मुद्दा दर्ता, सुनुवाइ तथा समाधान प्रक्रियाबारे नागरिक सचेतना अभियान	संख्या	३	न्यायिक समिति	१	१	१	३००	१००	१००	१००	१००	२००
२४.	न्यायिक समिति निर्देशिकाको अनुपालन समीक्षा	संख्या	१	सामाजिक विकास शाखा	१	१	१	१५०	५०	५०	५०	१५०	०
२५.	GEDSI नीति तयार गर्ने	पटक	१	GEDSI/सामाजिक विकास शाखा	०	१	०	१५०	०	१५०	०	१५०	०
२६.	विद्यालयहरूको गुणस्तरका आधारमा वर्गीकरण मापदण्ड (SoP) तयार गर्ने	संख्या	१	शिक्षा शाखा	०	१	०	१००	०	१००	०	१००	०
२७.	लैंगिक तथा समावेशीकरण सम्बन्धी	संख्या	२	सामाजिक विकास शाखा	१	०	०	१५०	१५०	०	०	१५०	०

क्र.सं.	क्षमता विकास गतिविधिहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी)शाखा(एकाइ/	समय सीमा (आ.व.)			बजेट रु. हजारमा				बजेट श्रोत ('०००)	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाह्य
	सचेतनामुलक तथा क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने												
	जम्मा		**१५**	**०**	**५**	**६**	**४**	**१७५०**	**६००**	**७००**	**४५०**	**१५५०**	**२००**
३	**आर्थिक विकास**												
३१.	दुर्गम क्षेत्रमा मोबाइल कृषि सेवा शिविर विस्तार	संख्या	३	कृषि	१	१	१	३००	१००	१००	१००	३००	०
३२.	कृषिभेट प्राविधिक -परिचालन गरी विस्तारसेवा	संख्या	३	कृषि	१	१	१	३००	१००	१००	१००	३००	०
३३.	स्थानीय उद्यमी (बैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका समेत) पहिचान/अद्यावधिक तथा उद्यमशीलता/प्रविधि हस्तान्तरण तालिम;	संख्या	१	उद्यमशीलता/रोजगार शाखा	०	१	०	४००	०	४००	०	२००	२००

क्र.सं.	क्षमता विकास गतिविधिहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी)शाखा(एकाइ/	समय सीमा (आ.व.)			बजेट रु. हजारमा				बजेट श्रोत ('०००)	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाह्य
	नयाँ उद्यमीलाई बीउ पूँजी												
३.४	स्थानीय आर्थिक विकास पहिचान/प्रवर्द्धन सम्बन्धी परामर्श कार्यशाला	संख्या	१	उद्यमशीलता/रोजगार शाखा	१	०	०	२००	२००	०	०	१००	१००
		जम्मा	८	०	**३**	**३**	**२**	**१२००**	**४००**	**६००**	**२००**	**९००**	**३००**
४	**पूर्वाधार विकास**												
४१.	सिंचाइ गुरु योजना तयार गर्ने	संख्या	१	योजना तथा प्राविधिक शाखा	१	०	०	५००	५००	०	०	३००	२००
४२.	IEE तथा EIA डिजाइन तथा लागत अनुमानमा समावेश गरी कार्यान्वयन	संख्या	३	योजना तथा प्राविधिक शाखा	१	१	१	४५०	१५०	१५०	१५०	४५०	०
४३.	स्थानीय मापदण्ड तयार गर्ने तथा कार्यान्वयन, राष्ट्रिय भवन संहितासँग मिलान	संख्या	१	प्राविधिक शाखा	१	०	०	२००	२००	०	०	२००	०
४.४	पूर्वाधार आयोजना सम्बन्धि शुरक्षा नीति तयारि (Safeguard Policy)	संख्या	१	पूर्वाधार विकास शाखा	१	०	०	२००	२००	०	०	२००	०

क्र.सं.	क्षमता विकास गतिविधिहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी)शाखा(एकाइ/	समय सीमा (आ.व.)			बजेट रु. हजारमा				बजेट श्रोत ('०००)	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाह्य
४.५	सार्वजनिक सम्पत्तिको दिगोपनाका लागि सञ्चालन तथा मर्मत–संम्भार प्रणाली सुधार गर्ने ।	संख्या	१	लेखा शाखा/ आर्थिक र पूर्वाधार शाखा	१	०	०	२००	२००	०	०	२००	०
		जम्मा	८	०	५	१	१	१५५०	१२५०	१५०	१५०	१३५०	२००
५	**वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन**												
५१.	फोहोर व्यवस्थापन/वातावरण संरक्षण/विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सरोकारवालासँग परामर्श कार्यक्रम	संख्या	२	वातावरण/विपद् व्यवस्थापन शाखा	१	०	१	३००	१५०	०	१५०	१५०	१५०
५२.	विपद् जोखिम नक्साङ्कन तथा जोखिम क्षेत्र पहिचान	संख्या	१	वातावरण शाखा/ विपद व्यवस्थापन शाखा	१	०	०	३००	३००	०	०	३००	०
५३.	जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना तयार गर्ने	संख्या	१	"	०	१	०	४००	०	४००	०	२००	२००
५४.	आपतकालीन प्रतिक्रिया सम्बन्धी कर्मचारीलाई तालिम तथा स्थानीय आपतकालीन	संख्या	१	"	१	०	०	३००	३००	०	०	१५०	१५०

क्र.सं.	क्षमता विकास गतिविधिहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी)शाखा(एकाइ/	समय सीमा (आ.व.)			बजेट रु. हजारमा				बजेट श्रोत ('०००)	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाह्य
	सञ्चालन केन्द्र)LoEC) सञ्चालन												
	जम्मा		५	०	३	१	१	१३००	७५०	४००	१५०	८००	५००
	संस्थागत क्षमता विकास जम्मा:		५५	०	२४	१७	१४	१०४००	५१००	३०००	२३००	६५९०	३८१०

ख. मानव संसाधन क्षमता विकास योजना

क्र.स.	मानव संसाधन क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	प्रमुख जिम्मेवारी (शाखा/इकाई)	समयसीमा (आ.व.)			अनुमानित बजेट (रु हजारमा)				बजेट स्रोत	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाहय
१	**निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूका लागि**												
१.१	स्थानीय तहको नीति, बजेट, ऐन, नियम तर्जुमा सम्बन्धि अभिमुखीकरण/प्रशिक्षण	संख्या	२	प्रशासन शाखा	१	१	०	३००	१५०	१५०	०	३००	०
१.२	सकारात्मक सोच, नेतृत्व विकास तथा द्वन्द व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम	संख्या	१	प्रशासन शाखा	१	०		४००	४००	०	०	२००	२००
१.३	राजश्वका क्षेत्र अधिकार तथा राजस्व परिचालन सम्बन्धी अन्तरक्रिया	संख्या	२	योजना र राजश्व शाखा	१	०	१	२००	१००	०	१००	१००	१००
१.४	कार्यपालिका तथा वडा पदाधिकारीहरूका लागि सार्वजनिक जवाफदेहिता सम्बन्धी अन्तरक्रिया	संख्या	२	प्रशासन शाखा	१	१	०	३००	१५०	१५०	०	१५०	१५०
१.५	राष्ट्रिय भवन संहिता तथा भवन मापदण्ड सम्बन्धी अभिमुखीकरण	संख्या	२	प्राविधिक शाखा	०	१	१	३००	०	१५०	१५०	१५०	१५०
१.६	सहभागितामूलक योजना तर्जुमा संस्थागतकरण / नतिजामा आधारित योजना तर्जुमा सम्बन्धि अभिमुखीकरण (कार्यकारी समिति/वडा समिति)	संख्या	२	योजना शाखा	०	१	१	३५०	०	१५०	२००	१५०	२००
१.७	लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण र लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट प्रणाली सम्बन्धि प्रशिक्षण	संख्या	१	सामाजिक शाखा	०	१	०	१५०	०	१५०	०	१५०	०

क्र.स.	मानव संसाधन क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	प्रमुख जिम्मेवारी (शाखा/इकाई)	समयसीमा (आ.व.)			अनुमानित बजेट (रु हजारमा)				बजेट स्रोत	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाहय
१.८	सार्वजनिक खरीद व्यवस्थापन सम्बन्धि अभिमुखीकरण	संख्या	३	योजना शाखा	१	१	१	३००	१००	१००	१००	२००	१००
१.९	अन्तर-सरकारी सम्बन्ध सुदृढीकरणका लागि सरोकारवालासँग बैठक आयोजना	संख्या	३	सम्बन्धित शाखा	१	१	१	१५०	५०	५०	५०	१००	५०
							जम्मा	**२४५०**	**९५०**	**९००**	**६००**	**१५००**	**९५०**
२	**समिति तथा उप–समितिहरूका लागि**												
२.१	बिषयगत समितिका सदस्यहरूको भूमिका तथा दायित्व सम्बन्धी प्रशिक्षण	संख्या	१	प्रशासन शाखा	१	०	०	४००	०	४००	०	२००	२००
२.२	वडा समितिलाई समितिको भूमिका तथा दायित्व सम्बन्धी तालिम	संख्या	२	प्रशासन शाखा	०	१	१	७००	०	३५०	३५०	३५०	३५०
२.३	अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिलाई नतिजामूलक अनुगमन प्रणाली सम्बन्धी अभिमुखीकरण	संख्या	२	योजना शाखा	०	१	१	२००	०	१००	१००	१००	१००
२.४	राजस्व परामर्श समितिलाई समितिको भूमिका तथा जिम्मेवारीसम्बन्धी प्रशिक्षण	संख्या	२	राजश्व शाखा	०	१	१	२००	०	१००	१००	१००	१००
२.५	आवधिक योजना तथा अन्य रणनैतिक योजनाको कार्यान्वयन तथा रणनीति तर्जुमा सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम	संख्या	२	योजना शाखा	०	०	१	३००	०	०	३००	१५०	१५०
२.६	न्यायिक समिति तथा मध्यस्तकर्ताहरुलाई न्याय सम्पादनसंग सम्बन्धित कानुन तथा न्यायिक प्रक्रिया सम्बन्धी अन्तरक्रिया	संख्या	२	सूचना प्रविधि शाखा	०	१	१	३००	०	१५०	१५०	२००	१००

क्र.स.	मानव संसाधन क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	प्रमुख जिम्मेवारी (शाखा/इकाई)	समयसीमा (आ.व.)			अनुमानित बजेट (रु हजारमा)				बजेट स्रोत	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाहय
२.७	विपद व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि	संख्या	३	सम्बन्धित शाखा	१	१	१	३००	१००	१००	१००	२००	१००
							जम्मा	**२४००**	**१००**	**१२००**	**११००**	**१३००**	**११००**
३	**कार्यालयका कर्मचारीहरूका लागि**												
३.१	नतिजामूलक वार्षिक योजना तर्जुमा, रणनैतिक योजना र दिगो विकास लक्ष्य स्थानीयकरण सम्बन्धी तालिम	संख्या	२	योजना शाखा	१	०	१	३००	१५०	०	१५०	१५०	१५०
३.२	सार्वजनिक खरीद व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम	संख्या	१	योजना शाखा	१	०	०	२००	२००	०	०	२००	०
३.३	जनसम्पर्क तथा संवाद शैली (Community Relations & Skills), सूचना प्रविधिको उपयोग (Computer Skills, Email, internet navigation, website etc.)	संख्या	१	सूचना प्रविधि शाखा	१	०	०	३००	१५०	१५०	०	१५०	१५०
३.४	पूर्वाधारमा GEDSI विशेषताहरू तथा सुरक्षा उपायहरूको डिजाइन/कार्यान्वयनमा प्राविधिक शाखा टोलीलाई तालिम सञ्चालन गर्ने	संख्या	१	योजना तथा पूर्वाधार शाखा	१	०	०	१५०	१५०	०	०	१५०	०
३.५	प्राविधिक शाखाका कर्मचारीका लागि निर्दिष्ट क्षेत्रमा (जस्तैः डिजाइन तथा निर्माण सुपरिवेक्षण आदि) तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	संख्या	२	योजना तथा पूर्वाधार शाखा	१	०	१	३००	१५०	०	१५०	१५०	१५०

क्र.स.	मानव संसाधन क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	प्रमुख जिम्मेवारी (शाखा/इकाई)	समयसीमा (आ.व.)			अनुमानित बजेट (रु हजारमा)				बजेट स्रोत	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाहय
३.६	कृषि तथा पशुपन्छी विकास शाखाका कर्मचारीका लागि निम्न विषयहरूमा तालिम आयोजना गर्ने: *IPM/कीरा तथा रोग व्यवस्थापन; कटानीपश्चात् व्यवस्थापन; दिगो कृषि व्यवस्थापन; क्लिनिकल जलन व्यवस्थापन; Copomis, MCI/PEARLS*	संख्या	२	कृषि/पशुपन्छी विकास शाखा	१	०	१	३००	१५०	०	१५०	३००	०
३.७	कृषि शाखामा कार्यरत कर्मचारी लगायत अन्य सरोकारहरुलाई ल्याव तथा पूर्वाधारको स्थापना र व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम	संख्या	१	सम्बन्धित शाखा	०	१	०	२००	०	२००	०	२००	०
३.८	स्वास्थ्य प्राविधिकहरूलाई निम्न विषयहरूमा तालिम आयोजना गर्ने: *SBA, IMP/ANT; IUCD, MLPMNHUP; MA DHIS, PAMS V2, HPMSS*	संख्या	१	स्वास्थ्य शाखा	०	१	०	१५०	०	१५०	०	१५०	०
३.९	सूचना शाखामा कार्यरत कर्मचारी लगायत अन्य सम्बन्धित कर्मचारीका लागि : उन्नत नेटवर्किङ, साइबर सुरक्षा तथा सर्भर/क्लाउड व्यवस्थापन तालिम; सरकारी MIS, e-Office, DMS तथा डिजिटल साक्षरता तालिम	संख्या	१	सम्बन्धित शाखा	०	१	०	२००	०	२००	०	१००	१००

क्र.स.	मानव संसाधन क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	प्रमुख जिम्मेवारी (शाखा/इकाई)	समयसीमा (आ.व.)			अनुमानित बजेट (रु हजारमा)				बजेट स्रोत	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाहय
३.१०	वडा सचिवहरूका लागि स्थानीय शासन तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धी तालिम	संख्या	२	प्रशासन शाखा	१	०	१	४००	२००	०	२००	२००	२००
							जम्मा	२५००	११५०	७००	६५०	१७५०	७५०
४	**सेवाग्राही लक्षित क्रियाकलापहरु**												
४.१	खानेपानी/सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी अभिमुखीकरण/जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन	संख्या	३	स्वास्थ्य शाखा	१	१	१	१५०	५०	५०	५०	१५०	०
४.२	बालबालिका, युवा क्लब तथा सामाजिक सुरक्षा सेवासहित समावेशी सहभागिता प्रवर्द्धनका लागि जनचेतना कार्यक्रम	संख्या	३	महिला तथा बाल विकास शाखा	१	१	१	३००	१००	१००	१००	३००	०
४.३	स्थानीय परिप्रेक्ष्यसँग सम्बन्धित विषयहरू जस्तैः पूर्ण खोप, सरसफाई, साक्षर, बालविवाह, घटना दर्ता, र नियन्त्रणमुखी कार्य जस्तैः छुवाछुत, भेदभाव, दाइजो, छाउपडी, बोक्सी प्रथा सम्बन्धी जनाचेनामुलक	संख्या	२	महिला तथा बाल विकास शाखा	१	०	१	२००	१००	०	१००	२००	०
४.४	स्थानीय आर्थिक विकास सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम	संख्या	२	सम्बन्धित शाखा	१	०	१	२००	१००	०	१००	२००	०
							जम्मा	८५०	३५०	१५०	३५०	८५०	०
५	**साझेदार संस्थाहरूका लागि**												
५.१	विद्यालय शिक्षकहरूका लागि बालमैत्री शिक्षासम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	संख्या	२	शिक्षा शाखा	१	१	०	३००	१५०	१५०	०	३००	०

क्र.स.	मानव संसाधन क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	प्रमुख जिम्मेवारी (शाखा/इकाई)	समयसीमा (आ.व.)			अनुमानित बजेट (रु हजारमा)				बजेट स्रोत	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाहय
५.२	युवा, महिला, दलित तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि उद्यमशीलता विकास तालिम	संख्या	१	घरेलु तथा साना उद्योग शाखा	०	१	०	४००	०	४००	०	२००	२००
५.३	कृषि तथा पशुपालन समूह र फर्मलाई क्षमता अभिबृद्धि तालिम	संख्या	१	कृषि शाखा	०	१	०	४००	०	४००	०	२००	२००
५.४	सहकारी संस्थाहरूलाई कृषि उद्यमशीलता, लेखा व्यवस्थापन र COPOMIS तालिम	संख्या	२	कृषि शाखा	१	०	१	४००	१५०	०	२५०	२५०	१५०
५.५	स्थानीय गैरसरकारी संस्था, सामुदायिक संस्था तथा निजी क्षेत्रसँग सहकार्य र समन्वय	संख्या	२	प्रशासन शाखा	१	०	१	३००	१५०	०	१५०	१५०	१५०
५.६	करदाता शिक्षा अभिमुखिकरण	संख्या	२	राजश्वव शाखा	१	१	०	२००	१००	१००	०	२००	०
	जम्मा							**२०००**	**५५०**	**१०५०**	**४००**	**१३००**	**७००**
		जम्मा	**६५**	**०**	**२३**	**२१**	**२१**	**१०२००**	**३१००**	**४०००**	**३१००**	**६७००**	**३५००**
	कूल जम्मा							**२०६००**	**८२००**	**७०००**	**५४००**	**१३२९०**	**७३१०**

क्षमता विकास योजनाको बजेट सारांश

क्र.स.	मुख्य क्षेत्रहरु	जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	बजेटको श्रोत	
			आन्तरिक (रु. हजारमा)	बाह्य (रु. हजारमा)
संस्थागत विकास				
१	सुशासन तथा संस्थागत विकास	४६००	१९९०	२६१०
२	सामाजिक विकास	१७५०	१५५०	२००
३	आर्थिक विकास	१२००	९००	३००
४	पुर्वाधार विकास	१५५०	१३५०	२००
५	वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	१३००	८००	५००
	जम्मा	**१०४००**	**६५९०**	**३८१०**
मानव संसाधन विकास				
१	निर्वाचित पदाधिकारीहरु	२४५०	१५००	९५०
२	समिति उप-समितिहरू	२४००	१३००	२१००
३	कार्यालयका कर्मचारीहरु	२५००	१७५०	७५०
४	सेवाग्राही लक्षित	८५०	८५०	०
५	साझेदार संस्थाहरू लक्षित	२०००	१३००	७००
	जम्मा	**१०२००**	**६७००**	**३५००**
	कूल जम्मा	**२०६००**	**१३२९०**	**७३१०**

क्षमता विकास योजनाको कुल अनुमानित लागत रु. २ करोड ६ लाख रहेको छ। जसमध्ये रु. १ करोड ३१ लाख ९० हजार गाउँपालिकाको आफ्नै स्रोतबाट र बाँकी रु. ७३ लाख १० हजार बाह्य स्रोतबाट व्यहोरिनेछ। विज्ञ स्रोत व्यक्ति तथा वित्तीय स्रोत व्यवस्थापनका लागि सम्भावित सरोकारवालाहरू सम्बन्धी विवरण खण्ड ३.२ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

३.२ गाउँपालिकाको क्षमता विकाससँग सम्बन्धित स्रोत र सरोकारवालाहरु

स्थानीय तहका निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विकासका लागि नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारका विभिन्न निकायहरु क्रियाशील रहेका छन्। खासगरी संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र यस अन्तरगत सञ्चालित परियोजनाहरुको स्थानीय तहको क्षमता विकासमा प्रत्यक्ष भूमिका रहने गरेको छ। स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान र प्रदेश सरकार मातहतको तालिम तथा प्रशिक्षण केन्द्रले पनि स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको क्षमता विकासमा काम गर्दै आएका छन्। त्यसबाहेक संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले वार्षिक रुपमा स्थानीय तहका कर्मचारीहरुलाई समेत समेट्ने गरी वैदेशिक अध्ययन छात्रवृत्ति कार्यक्रमहरु र सोसँग सम्बन्धित कार्यशालाहरुमा सहभागी छनौट गरी सिफारिश गर्ने गरेको छ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित सरोकारवालाहरु र तिनीहरूको सहयोग क्षेत्र तथा संभावित भूमिका सम्बन्धी विवस्तृत विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

स्रोत व्यक्ति/सरोकावाला पक्षहरू	क्षमता विकासको सहयोग क्षेत्र	सम्भावित भूमिका
संघीय सरकार	वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग, कर्मचारी व्यवस्थापनमा सहयोग	वित्तीय अनुदान
संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	कर्मचारीहरुका लागि वैदेशिक अध्ययन तथा अध्ययन भ्रमण	अध्ययनका लागि छात्रवृत्तिमा सिफारिश गर्ने र अध्ययन भ्रमणमा मनोनयन गर्ने
प्रादेशिक सुशासन केन्द्र (PCGG)/लुम्बिनी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	प्राविधिक सहयोग, स्रोत व्यक्ति तथा विशेषज्ञ सहयोग	क्षमता विकास तालिम; नीति तथा रणनीति निर्माण; आवधिक योजना तयारी
प्रादेशिक सरकार–क्षेत्रगत मन्त्रालयहरू	वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग	वित्तीय अनुदान
राष्ट्रिय योजना आयोग	वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग	स्थानीय योजनालाई दिशानिर्देश
प्रादेशिक योजना आयोग	वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग	प्रादेशिक–स्थानीय योजना सम्बन्ध सुदृढ गर्ने
जिल्ला समन्वय समिति	वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग	जिल्ला स्तरको समन्वयमा सहयोग
अन्तर्राष्ट्रिय संघ/संस्थाहरु	लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरण तालिम, अभिमुखीकरण तथा सचेतना कार्यक्रम	
निजी क्षेत्र	पूर्वाधार, वातावरण, पर्यटन तथा राजस्व उत्पादनमा साझेदारी	लगानी तथा सेवा प्रवाहमा सहकार्य
नागरिक समाज /संस्थाहरु (CSOs)	वकालत, सचेतना तथा नागरिक सहभागिता	जवाफदेहिता तथा सहभागिता सुदृढ गर्ने
अन्य कार्यक्रम/शैक्षिक तथा तालिम केन्द्रहरु	प्राविधिक दक्षता, अनुसन्धान तथा विशेष तालिम	- MEDPA – लघु उद्यम विकास कार्यक्रम - LISP – स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम - PLGSP प्रदेश तथा स्थानीय शासन सुदृढीकरण कार्यक्रम - बहु-क्षेत्रीय पोषण योजना (MSNP)

खण्ड ४: क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन रणनीति

४.१ क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन

यो क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनको प्रमुख जिम्मेवारी गाउँ गाउँपालिकामा रहनेछ। क्षमता विकास योजनाको समग्र समन्वय तथा कार्यान्वयनका लागि कार्यपालिकाले क्षमता विकास समन्वय समितिको गठन गर्नेछ। यस समितिको अध्यक्षता कार्यपालिकाले तोकेको एकजना कार्यगाउँपालिका सदस्यले गर्ने र समितिमा निजसहित पाँच जना सदस्य रहनेछन्। गाउँपालिकाले क्षमता विकास योजना अनुमोदन तथा कार्यान्वयनका लागि तल उल्लेखित प्रमुख चरण तथा दृष्टिकोण अनुशरण गर्नेछः

- गाउँकार्यपालिकाबाट क्षमता विकास योजना अनुमोदन गरी यसको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन सुनिश्चित गर्ने।
- सभामार्फत क्षमता विकास नीति तथा रणनीति निर्माण र अनुमोदन गर्ने।
- क्षमता विकास योजनालाई वार्षिक रूपमा अद्यावधिक गर्ने।
- योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक परे बाह्य स्रोत परिचालनका लागि विकास साझेदारहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरी क्षमता विकास पहलहरू कार्यान्वयन गर्ने।
- योजनाअनुसार क्षमता विकास क्रियाकलापहरु आयोजना तथा व्यवस्थापन गर्ने।
- सूचकहरूका आधारमा क्षमता विकास क्रियाकलापहरुको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने, प्रगति समीक्षा गरी गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने र सुधारका लागि सुझाव दिने।
- समिति तथा अन्य सरोकारवालाहरूका लागि क्षमता विकास क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरी गाउँपालिका सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता बढाउने।
- समय समयमा क्षमता विकाससँग सम्बन्धित अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने गराउने।
- स्थानीय सरकारको संस्थागत तथा मानव संसाधन क्षमता एवम् सेवा प्रणाली सुदृढीकरणसँग सम्बन्धित अन्य कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने गराउने।

४.२ क्षमता विकास योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनलाई स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को ढाँचाभित्र अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरिनेछ। यसको मूलभूत उद्देश्य भनेको योजना प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन भएको छ कि छैन, परिकल्पना गरिएका लक्ष्यहरू हासिल भएका छन् कि छैनन्, र सेवा प्रवाह सुधारमा सकारात्मक परिवर्तनहरू भएको छ कि छैन भन्ने मूल्याङ्कन गर्नु हो। विशेष रूपमा, क्षमता विकास योजनाको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण तल उल्लेखित तरिकाले गरिनेछ।

४.२.१ नियमित अनुगमन

क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन चरणमा संलग्न क्रियाकलापहरुलाई अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिद्वारा नियमित रूपमा अनुगमन गरिनेछ, जसमा लागत, समयसीमा, र गुणस्तरमा मुख्य रुपमा ध्यान केन्द्रित गरिनेछ। यस क्रममा कार्यान्वयनको क्रममा देखा परेका समस्याहरू पहिचान गरिनेछ र सम्भावित समाधानका उपायहरू कार्यपालिकालाई सिफारिस गरिनेछ। अनुगमन प्रतिवेदनहरू प्रत्येक दुई

महिनामा कार्यगाउँपालिका बैठकमा छलफलका लागि पेश गरिनेछ। कार्यपालिकाले स्वीकृत क्षमता विकास सम्बन्धी क्रियाकलापहरु समयमै गुणस्तरीय रुपमा सम्पन्न गर्न क्षमता विकास समन्वय समिति वा सम्बन्धित शाखालाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ।

अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिको मार्गदर्शनमा क्षमता विकास समन्वय समितिले योजनाको आवधिक समीक्षा गर्नेछ। छलफलबाट प्राप्त मुख्य निष्कर्षका आधारमा समितिले यस योजनामा आवश्यकतानुसार परिमार्जन गर्नेछ र त्यस्तो परिमार्जन गाउँ कार्यपालिकाबाट अनुमोदन भएपछि लागू हुनेछ।

४.२.२ क्षमता विकास योजनाको अद्यावधिकरण

क्षमता विकास एक निरन्तर र गतिशील प्रक्रिया हो। तीव्र रुपमा हुने प्रविधिगत परिवर्तनहरू, नीतिगत र कानुनी क्षेत्रमा हुने परिवर्तनको कारण संगठनात्मक भूमिकामा पर्ने प्रभावहरू, संरचनात्मक समायोजन, मानव संसाधनमा हुने परिवर्तन तथा अन्य सान्दर्भिक कारणहरुले गर्दा संस्थागत प्राथमिकताहरुको नियमित समीक्षा तथा अद्यावधिक गर्न आवश्यक हुन्छ। यस सन्दर्भमा, प्रस्तुत क्षमता विकास योजनालाई स्थिर दस्तावेज नभई तीन वर्षे चक्रीय योजना (Rolling Plan) को रूपमा परिकल्पना गरिएको छ।

सोही अनुसार, क्षमता विकास योजना वार्षिक रूपमा समीक्षा गरी अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ। यस वार्षिक समीक्षाले अघिल्लो आर्थिक वर्षका लक्ष्य अनुसारको प्रगतिलाई मूल्याङ्कन गर्नेछ र तेस्रो वर्षका गतिविधिहरू समावेश गर्दै पहिलो तथा दोस्रो वर्षका कार्यक्रममा आवश्यकता र स्थानीय सन्दर्भ अनुसार समायोजन गर्नेछ।

क्षमता विकास योजना समीक्षा तथा अद्यावधिक गर्ने क्रममा स्थानीय शासन कार्यसम्पादन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली (LGPAS) का नतिजाहरूलाई संस्थागत क्षमता अन्तर तथा क्षमता विकासका प्राथमिकता पहिचानका लागि प्रमुख सन्दर्भ बिन्दुका रूपमा प्रयोग गरिनेछ। त्यसैगरी, एक्जिट पोल, नागरिक सन्तुष्टि सर्वेक्षण फाराम, तथा सेवाग्राहीबाट प्राप्त प्रतिक्रियाहरूलाई क्षमता विकास योजनाको आवश्यकताहरू निर्धारणमा ध्यान दिइनेछ। साथै, यस क्षमता विकास योजनामा गाउँपालिकाको समग्र क्षमता विकासको क्षेत्रलाई सन्तुलित र समावेशी बनाउनका लागि मानव संसाधनका लागि समय समयमा गरिने क्षमता विकास आवश्यकता सम्बन्धी अध्ययनका नतिजाहरूलाई पनि समावेश गरिनेछ।

अर्कोतर्फ, कतिपय अवस्थामा विद्यमान क्षमता विकास योजनाको अध्यावधिकरणले मात्र यसको सान्दर्भिकता र पर्याप्ततालाई पुष्टि नगर्न सक्दछ। खासगरी संस्थागत क्षमता मूल्यांकनका आधार तथा मापदण्डहरुमा हुने परिवर्तन, गाउँपालिकाको भूमिका, कार्यक्षेत्र र जनशक्ति संरचनामा आउने ठूलो परिवर्तन जस्ता कारणबाट क्षमता विकास योजनालाई नयाँ स्वरुप र ढाँचामा तयार गर्नुपर्ने हुन सक्दछ। यस अवस्थामा विद्यमान क्षमता विकास योजनालाई प्रतिस्थापन गर्ने वा विद्यमान योजना अवधि पूरा भएसँगै नयाँ योजना तर्जुमा गर्ने कार्य सम्पन्न गरिनेछ। यसका लागि आवश्यक ठानेमा, गाउँपालिकाले विकास साझेदार संस्था वा अन्य निकायको प्राविधिक सहयोग समेत लिन सक्नेछ।

क्षमता विकास योजनालाई आवधिक योजना र मध्यमकालीन खर्च संरचनासँग समेत सामञ्जस्यता कायम गर्दै वार्षिक बजेटमार्फत कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ।

खण्ड ५: अनुसूचीहरु

अनुसूची १: कार्यशाला उपस्थिती तथा सहभागीहरूको विवरण

आज मिति २०८२।०८/०२ गतेका दिन सुनछहरी गाँउपालिकाका अध्यक्ष श्री धन बहादुर पुन मगर ज्यूको अध्यक्षता एवं तपसिल बमोजिमकोउपस्थितिमा स्थानीय पुर्वाधार सहयोग कार्यक्रम(LISP) को प्राविधिक सहयोगमा गत आ.व. २०८१।८२ मा सम्पन्न गरिएको यस "सुनछहरी गाँउपालिकाको क्षमता विकास आँकलनको नतिजा तथा निष्कर्षहरूको समीक्षा तथा क्षमता विकास कार्य योजना तर्जुमा सम्बन्धि कार्यशाला गोष्ठि" को आयोजना गरि देहाय बमोजिमको निर्णय गरियो ।

क.स.	नाम थर	पद	सम्पर्क नं	लिङ्ग॰	जातजाति॰	अपाङ्गता (छ/छैन)	हस्ताक्षर
१	धन बहादुर पुन मगर	अध्यक्ष	९८६६२४८३९८	पु.	✓	छैन	[illegible]
२	मनकला घर्ती	उपाध्यक्ष	९८६६७४४६६८	म.		छैन	[illegible]
३	देया बहादुर बुढा मगर	निमित्त प्र.अ.	९८२६८२४०५३	पु.		छैन	[illegible]
४	अमरजित पुनमगर	वडाअध्यक्ष/ प्रवक्ता	९८२५८३८२३२	"	मगर	"	[illegible]
५	राज बहादुर रोकामगर	७ नं वडाअध्यक्ष	९८४८४४०९३	"	"	"	[illegible]
६	हरिराम बुढा मगर	४ नं वडाअध्यक्ष	९८४१८५०८०४	"	✓	"	[illegible]
७	टेकिलाल रोका मगर	५ नं वडाअध्यक्ष	९८४२३६८७३४	"	✓	"	[illegible]
८	धनिमान रोका	१ नं वडाअध्यक्ष	९८६२९०८७४४	"	✓	"	[illegible]
९	मन बहादुर केसी	कार्यपालिका सदस्य	९८४६६१६६३९	"	द	"	[illegible]
१०	पुर्णी गोनामे	कार्यपालिका सदस्य	९८६९९२० ६९६		✓	" "	पुर्णी

क.स.	नाम थर	पद	सम्पर्क नं	लिङ्ग॰	जातजाति॰	अपाङ्गता (छ/छैन)	हस्ताक्षर
११	उद्बीर घर्तीमगर	वडा अध्यक्ष	९८४९४८३६०१	पुरुष	मगर	छैन	[illegible]
१२	निर्मला पुनमगर	कार्यपालिका स.	९८६९९२००४५	म.	मगर	"	[illegible]
१३	अनिसा बिष्ट	कार्यपालिका स.	9849016125	म	क्षेत्री	"	[illegible]
१४	बसन्ती कुमारी जोशी	शिक्षा शाखा प्रमुख	9868807021	म.	ब्राह्मण	"	[illegible]
१५	ई. घनश्याम रमाल	ईन्जिनियर	९८४४३४४९०५	पु.	ठकुरी	"	[illegible]
१६	नवराज बोका	के. अधिकृत	९८६८०८२८२२	पु.	क्षेत्री	छैन	[illegible]
१७	गुमान सिं बिष्ट	IT officer	9857039327	पु.	क्षेत्री	छैन	[illegible]
१८	तिलमान पुनमगर	E.S.C.	9847935428	पु.	मगर	"	[illegible]
१९	रमा पन्थी	स.प्र.वि.नी	9869319574	म.	ब्राह्मण	छैन	[illegible]
२०	बबिता थापा	ज.स्वा.अ	9869174495	म.	क्षत्री	छैन	[illegible]
२१	जेनिशा बुढामगर	जेष्ठ (सहायक)	९८६४८२००२४	म.	मगर	छैन	[illegible]
२२	सागर बुढामगर	MIS. Operator	9866538370	पु.	मगर	छैन	[illegible]

क.स.	नाम थर	पद	सम्पर्क नं	लिङ्ग	जातजाति	अपाङ्गता (छ/छैन)	हस्ताक्षर
२३	कमल बोहोरा	प्रा.स.(कृषि)	[illegible]	म	क्षेत्री	छैन	
२४	आशिष पुनमगर	मेट रोजगार	[illegible]	,,	मगर	,,	
२५	पूर्ण बहादुर पुन	[illegible]	[illegible]	पुरुष	मगर	छैन	
२६	सूर्य के. बिष्ट	LISP-Engineer	[illegible]	पुरुष	[illegible]	छैन	
२७	महेन्द्र [illegible]	Sub-Engineer	9857675077	,,	[illegible]	,,	
२८	अमर के.सी.	Sub-Engineer	9706928930	,,	क्षेत्री	छैन	
२९	सरोज श्रेष्ठ	क्षमता विकास विज्ञ	9848257148	पु०	जनजाति	छैन	
३०	[illegible] पुन	[illegible]	9806631455	पु०	,,	छैन	
३१	कुमारी पुनमगर	[illegible]	9867775087	म	,,	छैन	
३२	[illegible] पुनमगर	[illegible]	9866183901	पु०	,,	छैन	
३३	[illegible] बहादुर पुन मगर	[illegible]		पु०	,,	छैन	
३४							

निर्णयहरु:

निर्णय नं. १.

स्थानीय पुर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) को प्राविधिक सहयोगमा गत आ.व. २०८१।८२ मा सम्पन्न क्षमता विकास आँकलनबाट प्राप्त नतिजा एवं निष्कर्ष यसैसाथ संलग्न प्रस्तुति करण उपर बृहत छलफल गरि अनुमोदन गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं.२

निर्णय न. १ बमोजिमको नतिजा तथा निष्कर्षको आधारमा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूमा छलफल गरि क्षमता विकासका १० वटा विषयगत क्षेत्रहरूका सम्बन्धमा प्रस्तुतिकरणमा समावेश गरिएका तपसिल बमोजिमका कार्य योजनालाई प्राथमिकता तथा श्रोत उपलब्धताको आधारमा चालु आ.व. २०८२।८३ देखि क्रमश कार्यान्वयनमा लैजाने निर्णय गरियो ।

तपसिल,

1. मौजुदा कानुनहरु सम्बन्धमा जनप्रतिनिधि (खसरी वडा सदस्यहरु) लाई क्षमता विकासका कार्यक्रम संचालन गर्ने।
2. हरेक चौमासिकमा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम व्यवस्थित रुपमा संचालन गर्ने। साथै , गाउँपालिकाको वर्षमा १ पटक सामाजिक परीक्षण कार्यक्रम आयोजना गर्ने।
3. क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन गरि सम्पन्न कृयाकलापको संक्षिप्त विवरण/प्रतिवेदन तयार गर्ने।
4. गाउँपालिकाको आन्तरिक आय बृद्धि गर्न रणनैतिक योजना तयार गर्ने।
5. गाउँपालिकाको वित्तीय कार्यविधि तथा दायित्व सम्बन्धी नियमावली तयार गरि लागु गर्ने।
6. कृषि सेवातर्फ दुर्गम क्षेत्रका बासिन्दालाई प्राथमिकता दिई घुम्ती सेवा संचालन गर्ने।
7. वडा स्तरमा पर्ने निवेदन/उजुरीको विवरण संकलन गरि न्याय समितिमा पेश गर्ने व्यवस्था मिलाउने।
8. जोखिम-संवेदनशील भू-उपयोग योजना तयार गरि लागु गर्ने।
9. लैङ्गिक समानता, अपांगता, र सामाजिक समावेशीकरण (GEDSI) नीति तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने।
10. गत आ .व.मा सुनछहरी , लुङ्ग्री र सुनिलस्मृति गाउँपालिकाले समन्वय गरि संयुक्त रुपमा पहिचान गरेका दीर्घकालीन साझा कार्यक्रमहरु साझा समिति तथा सम्झौतापत्र तयार गरि कार्यान्वयन गर्नका लागि सुनछहरी गाउँपालिकाको तर्फबाट पहल गर्ने ।

निर्णय नं ३:

निर्णय नं २ अनुसारको कार्य योजना कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिका तहमा पुन:वैठक बसी छलफल गर्ने एवं समयावधि सहितको कार्य जिम्मेवारी तोक्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं ४

उल्लिखित कार्य योजना प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न "स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम " लगायत अन्य निकायलाई सहयोगका लागि अनुरोध गर्ने निर्णय गरियो।

दया बहादुर बुढामगर
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

धन बहादुर पुन मगर
गाउँपालिका अध्यक्ष

अनुसूची २: : गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण र नतिजा प्रमाणीकरण कार्यशालामा प्रस्तुत विषयवस्तुहरु

शासकीय व्यवस्था (Governance System)

सबल पक्षहरु (Strength)

•सभा तथा कार्यपालिका बैठकहरू नियमित: सभा, कार्यपालिका बैठक समितिका लागि स्पष्ट मार्गदर्शन। निर्धारित समयअनुसार सूचन दस्तावेजसहित बैठकहरू सञ्चालन ।

•समावेशी निर्णय प्रक्रिया:खुला छलफलमार्फत सदस्यहरूको सहभागि सहमति सुनिश्चित ।

•सार्वजनिक उत्तरदायित्व अभ्यास: सार्वजनिक लेखापरीक्षण, सार्व सुनुवाइको अभ्यास।

•स्थानीय कानून तथा प्रक्रिया स्थापना:स्थानीय कानूनहरू निर्माण वेबसाइटमार्फत सार्वजनिक।

संगठन तथा प्रशासन (Organisation and Administration)

सबल पक्षहरु (Strength)

•पारदर्शी सूचना प्रवाह: प्रगति, निर्णय तथा वित्तीय प्रतिवेदनहरू नियमित रूपमा वेबसाइट तथा सूचना पाटीमार्फत सार्वजनिकीकरण।

• विधुतिय प्रणालीको प्रयोग: घटनादर्ता, राजस्व संकलन, सामाजिक सुरक्षा भत्ता, र वित्तीय प्रशासन digitize गरिएको ।

क्षमता विकास योजना: क्षमता विकास योजना तयार र कार्यान्वयन। तालिम तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि बजेट विनियोजन। मानव संसाधन तथा संस्थागत सुदृढीकरण।

•कार्यसम्पादन सम्झौता: अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत बीच तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र शाखा प्रमुखहरु बीच कार्यसम्पादन सम्झौता सम्पन्न।

शासकीय व्यवस्था (Governance System)

सुधारका क्षेत्रहरू (Room for Improvement)

•स्थानीय कानूनको बुझाई र कार्यान्वयन पक्ष कमजोर: मौजुदा कानूनको बुझ कार्यान्वयन पक्ष कमजोर देखिन्छ। कानुन सार्वजनिक गरिएको भए पनि न पहुँचका लागि स्पष्ट संयन्त्र वा प्लेटफर्म छैन।

• सार्वजनिक उत्तरदायित्व उपकरणको सीमित प्रयोग: सार्वजनिक सुनुवाइ, लेखाप मात्र उल्लेख । नागरिक सेवा सन्तुष्टि सर्वेक्षण, क्षतीपूर्ति सहितको नागरिक वड सञ्चार संलग्नता जस्ता उपकरणको अभाव।

•आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली अस्पष्ट: आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि भ प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन हुन नसकेको।

संगठन तथा प्रशासन (Organisation and Administration)

सुधारका क्षेत्रहरू (Room for Improvement)

•क्षमता विकास गतिविधि: तालिम अभिलेख अस्पष्ट, प्रणालीगत ट्र्याकिङ तथा प्रतिवेदन सुदृढ गर्नुपर्ने।

•जनशक्तिको कमी: दरबन्दी अनुसारको कर्मचारीको पदपूर्ति नभएको।

• संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण: संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण [O & M Survey] सम्पन्न गरि प्रदेश मन्त्रालयमा पठाईएको (गत आव मा) भएता पनि त्यसको कुनै फलो-अप तथा कार्यान्वयन हुन नसकेको।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues/Action Points)

	मुख्य मुद्दा (Issue)	सिफारिस/कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा
शासकीय व्यवस्था (Governance System)	•स्थानीय कानुन कार्यान्वयन/ •अनुगमन व्यवस्था अस्पष्ट ।	•मौजुदा कानुनहरु सम्बन्धमा जनप्रतिनिधिहरुलाई (खासगरी वडा समितिहरु) अभिमुखीकरण गर्ने। •कानुन, निर्देशिकाहरु पारदर्शिताका लागि अनलाइन भण्डार र सूचना पाटी स्थापना; नागरिकमैत्री प्रसारण।		
	•सार्वजनिक जवाफदेहिता उपकरणको सीमित प्रयोग	•-सार्वजनिक जवाफदेहिता उपकरणको प्रयोग विस्तार गर्ने (सामाजिक परीक्षण, सूचनाको हक, क्षतिपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्र आदि)। •-सार्वजनिक जवाफदेहितालाई संस्थागत गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने।		

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Issue)	सिफारिस/कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
संगठन तथा प्रशासन Organisation and Administration	•जनशक्ति अभाव।	•संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदन अनुसार खालि पदहरुमा पदपूर्ति गर्न आवश्यक पहल गर्ने।			
	•तालिम अभिलेख अस्पष्ट, प्रतिवेदन सुदृढ गर्न आवश्यक।	•क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनमा ल्याई संचालित तालिमको ट्र्याकिङ गर्ने एव प्रतिवेदन तयारी गर्ने।			

वार्षिक बजेट तथा योजना प्रक्रिया व्यवस्थापन (Annual Budget and Planning Process Management)

<u>सबल पक्षहरु (Strength)</u>

•<u>समावेशी योजना प्रक्रिया</u>: योजना तर्जुमाको ७ चरण अभ्यासमा। महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति र अल्पसंख्यक समुदायको सहभागिता सुनिश्चित गरिन्छ र प्राथमिकीकरणका आधारमा वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिन्छ।

•<u>संरचित योजना तर्जुमा उपकरणहरू:</u> आवधिक योजना र मध्यमकालिन खर्च संरचनाको आधारमा वार्षिक योजना तर्जुमा गरिन्छ।

•<u>बजेट अनुशासन र डिजिटल एकीकरण:</u> वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा SuTRA प्रणालीमार्फत स्वीकृत गतिविधिको प्रविष्टि गरिन्छ।

वार्षिक बजेट तथा योजना प्रक्रिया व्यवस्थापन (Annual Budget and Planning Process Management)

<u>सुधारका क्षेत्रहरू (Room for Improvement)</u>

•<u>सीमित समावेशी सहभागिता:</u> महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति र सीमान्तकृत समूहहरूको योजना प्रक्रियामा न्यून सहभागिता।

•<u>योजना तर्जुमाको दस्ताबेजिकरण कमजोर:</u> सहभागिता प्रक्रिया, समिति बैठकको निर्णय, र वडास्तरको प्राथमिककरणमा स्पष्ट विवरण अभाव।

•<u>स्थानीय पूर्वाधार योजना तथा परियोजना बैंकको अभाव:</u> पूर्वाधार योजना तथा परियोजना बैंकको नभएकाले प्रणालीगत परियोजना व्यवस्थापन सीमित।

•कमजोर आन्तरिक राजस्व (वार्षिक रु ५० लाख) ।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
वार्षिक बजेट र योजना (Annual Budgeting and Planning)	•न्यून समावेशी सहभागिता	•पहुँच तथा सहभागिता संयन्त्र सुदृढ गरी सीमान्तकृत समूहको सार्थक सहभागिता सुनिश्चितगरि वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने।			
	• न्युन आन्तरिक आय	•पालिकाको आन्तरी आय बृदि गर्न रणनैतिक योजना तयार गर्ने।			

वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Management)

<u>सबल पक्षहरु (Strength)</u>

•<u>आय-व्ययको पारदर्शी रुपमा सार्वजनिकीकरण अभ्यास:</u> आम्दानी–खर्च विवरण वार्षिक योजना पुस्तिका, सार्वजनिक सुनुवाइ र वेबसाइटमार्फत सार्वजनिक गरिन्छ।

•<u>डिजिटल प्रणालीको प्रयोग</u>: सम्पति व्यवस्थापनका लागि सार्वजनिक सम्पति व्यवस्थापन प्रणाली [PAMS-V2] र खरिदका लागि e-GP प्रणाली अपनाइएको छ।

•<u>लेखा परीक्षण र नियन्त्रण संयन्त्र</u>: आन्तरिक तथा बाह्य लेखा परीक्षण नियमित रूपमा गरिन्छ।

•<u>खरिद योजना:</u> वार्षिक खरिद योजना तयार।

वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Management)

<u>सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)</u>

•<u>लेखा परीक्षण तथा अनुगमन:</u> आन्तरिक लेखा परीक्षण भए पनि रिक्त पदले अवरुद्ध; वार्षिक रुपमा मलेप भए पनि अनियमितता व्यवस्थापनमा कमजोर अनुगमन।

•<u>स्थानीय वित्तीय नियमावलीको अभाव–</u> स्थानीय सन्दर्भअनुसारको वित्तीय कार्यविधि तथा दायित्व सम्बन्धी नियमावली छैन।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Management)	•स्थानीय वित्तीय कार्यविधि तथा दायित्व नियमावलीको अभाव	•संघीय मापदण्डअनुसार "स्थानीय वित्तीय कार्यविधि तथा दायित्व नियमावली" तयार गरी स्वीकृत गर्ने ।			
	•अपूर्ण आन्तरिक लेखा परीक्षण (रिक्त पद, सीमित स्रोत)	•रिक्त पद पूर्ति गर्ने; त्रैमासिक लेखा परीक्षण गर्ने; प्रश्नहरुमा समयमै कार्यवाही गर्ने			

सेवा प्रवाह (Service Delivery)

सबल पक्षहरु (Strength)

•कार्यपालिका स्तरको प्रतिबद्धता: सेवा सुधार सम्बन्धि कार्यपालिका बैठकमा नियमित छलफल गरिन्छ।

•वडास्तरको सेवा पहुँच: वडाहरूले घटना दर्ता, सिफारिस तथा स्थानीय आयोजना अनुगमन सक्रिय रूपमा गर्छन्।

•डिजिटल प्रणालीको प्रयोग: अनलाइन दर्ता र कम्प्युटर बिलिङ प्रणाली लागू गरिएको छ।

•नियमित नागरिक सहभागिता: सार्वजनिक सुनुवाइ, सामाजिक परीक्षण, गुनासो पेटिका/फाराम व्यवस्था।

•घुम्ती पहुँच सेवा: स्वास्थ्य, कृषि तथा घटनादर्ता सेवाहरू घुम्ती शिविर मार्फत विस्तार।

सेवा प्रवाह (Service Delivery)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•डिजिटल सेवा क्षमता सुदृढीकरण: सर्भर समस्या, पहुँचको अभाव र दक्ष जनशक्तिको कमीले सेवा प्रभावित छ।

•घुम्ती सेवा विस्तार: स्वास्थ्य, कृषि र घटना दर्तामा संग सम्बन्धित आधारभूत कुरामा घुम्ती सेवाको कमि।

•सार्वजनिक सुनुवाइको न्यूनता: तीन वर्षमा केवल तीन पटक मात्र सुनुवाइ, जसले नागरिक प्रतिक्रिया र सहभागितालाई सीमित बनाएको।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
सेवा प्रवाह (Service Delivery)	•घुम्ती सेवा विस्तार	• स्वास्थ्य, कृषि र घटना सेवाका लागि दुर्गम क्षेत्रका बासिन्दालाई प्राथमिकता दिई घुम्तीसेवा कार्यक्रम संचालन गर्ने। ।			
	•सार्वजनिक सुनुवाइको न्यूनता	•सार्वजनिक सुनुवाइ नियमित गरि संस्थागत गर्ने; प्राप्त सुझावलाई योजना र सेवा सुधारमा समावेश गर्ने			

न्यायिक कार्य सम्पादन (Judicial Performance)

सबल पक्षहरु (Strength)

•स्थापित स्थापित कानूनी ढाँचा: न्यायिक समिति र मध्यस्थता केन्द्र सञ्चालनका लागि विधेयक (२०७४) र कार्यविधि (२०७९) विद्यमान।

•गुनासो दर्ता प्रक्रियामा पहुँच: नागरिकले निवेदन दिएर उजुरी दर्ता गर्न सक्छन्।

•सहभागितामूलक निर्णय प्रक्रिया: दुवै पक्षको सहभागितामा संवादमार्फत विवाद समाधान गरिन्छ।

न्यायिक कार्य सम्पादन (Judicial Performance)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•विधेयक तथा कार्यविधिको प्रयोग: न्यायिक तथा मध्यस्थता प्रक्रिया प्रभावकारी कार्यान्वयन र अनुगमन आवश्यक।

सार्वजनिक जागरूकता: गुनासो प्रक्रिया तथा न्याय वितरणबारे जनचेतना कार्यक्रमहरुको कमि। ।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
न्यायिक कार्य सम्पादन (Judicial Performance)	•न्यायिक प्रक्रियाबारे सार्वजनिक जागरूकतामा कमि	•नागरिक बुझाइ तथा पहुँच सुधार गर्न समुदायस्तरमा अभिमुखीकरण तथा जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।			

समन्वय/सहकार्य (Coordination/Collaboration)

सबल पक्षहरु (Strength)

•अन्तर - सरकारबीचको सहकार्य: संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारबीच वित्तीय मामिलामा राम्रो सहकार्य।

•विद्यमान संयन्त्र: जिल्ला प्रशासन कार्यालय र जिल्ला समन्वय समिति समन्वय प्लेटफर्मका रूपमा क्रियाशील।

स्थानीय सरकारबीच पहल सक्रिय: छिमेको गाउँपालिकाहरु: सुनिल स्मृति र लुन्ग्रीसंग सयुक्त बैठक बसी साझा सवाल/कार्यक्रमहरुको पहिचान गरि अगाडी बढ्ने निर्णय गरिएको (गत आव)

•नीजि क्षेत्र/गैर सरकारी संस्था साझेदारी: "सुनछहरी गाउँपालिका साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७९" अनुसार नीजि तथा गैर सरकारी संस्थाहरुसंग साझेदारीका कार्यक्रम संचालन।

समन्वय/सहकार्य (Coordination/Collaboration)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•स्थानीय सरकारबीचको साझेदारीको सीमित औपचारिकता: संयुक्त पहलहरू भए पनि कार्यान्वयन नभएको। कुनै औपचारिक समिति गठन नभएको/समझदारी पत्र नबनाईएको।

•स्थानीय तह हितका लागि औपचारिक समिति अभाव: औपचारिक संरचित समितिको सट्टा अनौपचारिक बैठकमा निर्भर (Ad-hoc meeting)।

•गैर सरकारी संस्था, निजी क्षेत्र तथा स्थानीय सरकारबीचको साझेदारी/समन्वय अभ्यास: आवश्यकता अनुसार मात्र, व्यवस्थित रूपमा छैन।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
समन्वय / सहकार्य (Coordination/ Collaboration)	•स्थानीय सरकारबीचको साझेदारीको सीमित औपचारिकता	•दीर्घकालीन सहकार्यका लागि साझा कार्यक्रमसंग सम्बन्धित संयन्त्र/समझदारीपत्र (MoU) बनाई काम गर्ने।			
	•गैर सरकारी संस्था/निजी क्षेत्रसँग अस्थायी समन्वय	•साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि अनुसार समन्वय मंच नियमित/संस्थागत गर्ने।			

सामाजिक समावेशीकरण (Social Inclusion)

सबल पक्षहरु (Strength)

•समावेशी प्रतिनिधित्व: न्यायिक समिति, पूर्वाधार आयोजना लगायतका कार्य समितिमा महिलासहित सीमान्तकृत समूहको ३३% प्रतिनिधित्व सुनिश्चित ।

•बाल संरक्षण नीति: बालबालिकाको सुरक्षा नीति विद्यमान।

•श्रमिक छनोट प्रणाली: रोजगारी अवसर EMIS प्रणालीमार्फत प्राथमिकता, उपभोक्ता समिति निर्देशिका (२०८१) अनुसार।

सामाजिक समावेशीकरण (Social Inclusion)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•महिला तथा सिमान्तकृत समुहको सहभागिता न्युन: योजना तर्जुमा लगायत विकास/निर्माणका गतिविधिमा महिला तथा सिमान्तकृत समूहको अर्थपूर्ण संलग्नता कम।

•बाल संरक्षण निगरानी अभाव: नीति भए पनि बाल श्रम अवस्थाबारे सर्वेक्षण वा तथ्यांक उपलब्ध छैन।

•सामाजिक सुरक्षा सुविधाको अभाव: पुनर्स्थापना केन्द्र, सुरक्षित घर वा आश्रय स्थलको अभाव।

•लैङ्गिक समानता, अपांगता, र सामाजिक समावेशीकरण रुपरेखा स्थापित: लैङ्गिक समानता, अपांगता, र सामाजिक समावेशीकरण (GEDSI) सम्बन्धी नीति नभएको।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
सामाजिक समावेशीकरण (Social Inclusion)	•महिला, अपांगता भएका व्यक्ति र सीमान्तकृत समूहको सार्थक सहभागितामा बाधा	•सचेतना अभियान संचालन गर्ने। •सहभागिता सुनिश्चित हुने नीति/निर्देशिका तयार गर्ने। •उपलब्ध ऐन/कानुनको पालना गर्ने।			
	•बाल संरक्षण नीतिमा निगरानी तथा तथ्यांक अभाव	•नियमित सर्वेक्षण तथा निगरानी गर्ने; बाल श्रम जोखिम र हस्तक्षेप ट्र्याक गर्ने डेटाबेस विकास गर्ने।			
	•लैङ्गिक समानता, अपांगता, र सामाजिक समावेशीकरण (GEDSI) नीति	•लैङ्गिक समानता, अपांगता, र सामाजिक समावेशीकरण (GEDSI) नीति तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने।			

भौतिक पूर्वाधार (Physical Infrastructure)

सबल पक्षहरु (Strength)

•उच्च कार्यान्वयन दर: वार्षिक योजनाको पूँजीगत खर्च ८०% कार्यान्वयन।

•योजना उपकरण: यातायात गुरु योजना, खानेपानी तथा सरसफाई गुरुयोजना (WASH Master Plan) र वार्षिक योजना उपलब्ध।

•खानेपानी आपूर्तिको पहुँच बलियो: करिब ९० % जनसंख्यामा आधारभूत खानेपानी आपूर्ति सेवा।

•निर्माण संहिता पालन अनिवार्य: सार्वजनिक भवनमा विपद्–प्रतिरोधी मापदण्ड लागू।

•प्राविधिक डिजाइन क्षमता: पूर्वाधार डिजाइनका लागि AutoCAD, Excel प्रयोग।

• गुणस्तर सुनिश्चितता संयन्त्र: प्राविधिक मूल्यांकन र फिल्ड अनुगमन।

भौतिक पूर्वाधार (Physical Infrastructure)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•रणनीतिक योजना अभाव: सिँचाइ गुरु योजना, जोखिम-संवेदनशील भू-उपयोग योजना लगायत विषय क्षेत्रगत योजनाको अभाव ।

•विद्यमान कानून/निर्देशिका/कार्यविधिको अनुपालन र कार्यान्वयन कमजोर: राष्ट्रिय भवन संहिता पूर्ण रुपमा पालना नभएको; निर्माणमा अनिवार्य निरीक्षण प्रक्रियाको अभाव ।

•प्राविधिक क्षमता सीमित: डिजाइन सफ्टवेयरमा मध्यम ज्ञान, सम्पत्ति सूची व्यवस्थापनमा दक्षता अभाव, गुणस्तर सुनिश्चितता ढाँचा अपूर्ण।

•वातावरणीय सुरक्षा नीति/कानुनको अनुपालन (Compliance): सबै आयोजनाहरुको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (EIA) गर्ने अभ्यास नभएको।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
भौतिक पूर्वाधार (Physical Infrastructure)	•सिंचाई गुरुयोजना र जोखिम-संवेदनशील भू-उपयोग योजना नभएको	•पालिकाको लागि आवश्यकीय रणनैतिक योजनाहरु तयार गरि कार्यान्वयनमा ल्याउने। [सिंचाई गुरुयोजना, जोखिम-संवेदनशील भू-उपयोग योजना]			
	•भवन संहिता पूर्ण रुपमा पालना नभएको; निर्माणमा निरीक्षण संयन्त्रको अभाव	•राष्ट्रिय भवन संहिता प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने र अनुगमन तथा गुणस्तर सुनिश्चितता प्रक्रिया स्थापना गर्ने			
	•PAMS-V2 मा पूर्वाधार सम्पति सूची नभएको	•पूर्वाधार अभिलेख PAMS-V2 मा डिजिटाइज गरी प्रशिक्षित कर्मचारी र समर्पित एकाइद्वारा व्यवस्थापन गर्ने।			

वातावरण संरक्षण/विपद् जोखिम न्यूनीकरण (Environment Protection/DRR)

सबल पक्षहरु (Strength)

•वातावरणीय कानुनको पालना: पालिकाले कानुनअनुसार वातावरणीय कार्यहरु स्थानीय रुपमा अनुकूलन गरी कार्यान्वयन गरेको।

•पर्यावरणमैत्री पूर्वाधार: जोखिम पहिचान, निगरानी तथा वित्तीय व्यवस्थापनसहित हरित पूर्वाधार विकास।

•विपद्-जोखिम नक्शांकन: पालिकाभित्र बाढी, पहिरो जस्ता जोखिम-संवेदनशील जग्गाको पहिचान गरि भू- वर्गिकरण सहितको नक्शांकन गरिएको।

•विपद् जोखिम न्यूनीकरण बजेट सुनिश्चित: विपद् जोखिम न्यूनीकरण कोष (१५ लाख) विनियोजन, उपयोग।

•आपतकालीन प्रतिक्रिया कार्यशील: सेवा प्रवाह मापदण्ड [SOP] सहित एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालनमा रहेको । आपद्कलिन संचालन केन्द्र [Emergency Operation Center] स्थापना, विपद् प्रतिक्रिया तालिम सञ्चालन।

वातावरण संरक्षण/विपद् जोखिम न्यूनीकरण (Environment Protection/DRR)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•जोखिम-संवेदनशील भू-उपयोग नीति/योजना अभाव: भू-उपयोग नीति/योजना छैन, जसले विपद् तयारी र वातावरणीय क्षेत्र निर्धारणमा बाधा पुऱ्याउँछ।

•संस्थागत संरचना कमजोर: वातावरणमैत्री स्थानीय शासन नीति औपचारिक रुपमा अंगीकरण गरिएको छैन।

•आपतकालीन सेवा सीमित: एक एम्बुलेन्स मात्र उपलब्ध छ।

•फोहर व्यवस्थापन नीति तथा अभ्यास अभाव।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
वातावरण संरक्षण तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण (Environmental Protection/DRR)	•जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग नीति/ योजना नभएको	•भू-उपयोग योजना तयार गर्ने र कार्यान्वयनमा ल्याउने।			
	•वातावरणमैत्री स्थानीय शासन नीति औपचारिक रुपमा अंगीकरण नगरिएको	•वातावरणमैत्री स्थानीय शासन (EFLG) नीति अंगीकरण गर्ने; बजेट र तालिमप्राप्त कर्मचारी व्यवस्था गर्ने			
	•फोहर व्यवस्थापन नीति तथा अभ्यास अभाव	•फोहर व्यवस्थापन नीति तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने।			

कार्यशालाका फोटोहरु

अनुसूची ३ : सूचक अनुसार LISA नतिजाको विस्तृत विवरण (आर्थिक वर्ष २०८०।८१)

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क
जम्मा	**१००**	**८८.५**
शासकीय प्रवन्ध	**९**	**९**
सभाको सञ्चालन प्रक्रिया	१.००	१
कार्यपालिकाको निर्णय प्रक्रिया	१.००	१
सभा। कार्यपालिकाले बनाएका स्थानीय कानून तथा निर्णयहरुको सार्वजनिकीकरण	१.००	१
सभा र कार्यपालिकाका समितिसमिति सञ्चालन-उप/	१.००	१
कार्यपालिकाको बैठक सञ्चालन	१.००	१
आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली	१.००	१
स्थानीय तहका पदाधिकारी हरुको सम्पत्ती विवरण	१.००	१
मूल्याङ्कन अवधिमा बसेको कार्यपालिकाको बैठक संख्या	१.००	१
लेखा प्रणालीमा SUTRA को प्रयोग	१.००	१
संगठन तथा प्रशासन	**८**	**८**
गाउँ/गाउँपालिकाको क्षमता विकास	१.००	१
प्रतिवेदन तथा विवरण प्रेषण	१.००	१
विषयगत शाखाएकाइ एवं जनशक्तिको काम/, कर्तव्य, अधिकार र जिम्मेवारीको कार्यविवरण	१.००	१
स्थायी पदपूर्ती नगर्ने भनिएका पदहरुमा करारबाट मात्र पदपूर्ति	१.००	१
कर्मचारीहरुको कार्य सम्पादन सम्झौता	१.००	१
जनशक्ति क्षमता विकासमा लगानी	१.००	१
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको उपस्थिति दिन	१.००	१
क्षमता विकास कार्यक्रममा पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको सहभागिता	१.००	१
वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन	**११**	**९**
वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम र आवधिक योजना तर्जुमा	१.००	१
बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा र पारित गर्ने कार्यमा संबद्ध समिति र समन्वय	१.००	१
दीगो विकासका लक्ष्यहरुको स्थानीयकरण	१.००	१
विषयक्षेत्रगत रूपमा बजेट सिलिङ्ग निर्धारण	१.००	१
बजेट प्रस्तुती तथा स्वीकृति	१.००	१
गैरसरकारी सङ्घ संस्थाहरुले गाउँनगर सभाबाट पारित गरी योजना कार्यान्वयन/	१.००	१

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क
कूल वार्षिक बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा	१.००	०
पाँच लाख भन्दा कम लागतका योजनाले कूल पूँजीगत बजेटको ओगटेको हिस्सा	१.००	१
वार्षिक आन्तरिक आय बृद्धि गत वर्षको तुलनामा	१.००	०
गैसस मार्फत योजना कार्यान्वयन गरेको अवस्थामा गै	१.००	१
समपुरक अनुदानबाट सञ्चालित आयोजनामा लागत साझेदारीका लागि बिनियोजित बजेट	१.००	१
वित्तीय एवम् आर्थिक व्यवस्थापन	**११**	**१०.५**
आन्तरिक स्रोत	१.००	१
वित्तिय अनुशासन	१.००	१
आय व्ययको वर्गीकरण र लेखाङ्कनमा नेपाल सरकारद्वारा निर्धारित पद्धति र ढाँचाको प्रयोग	१.००	१
आय र व्ययको विवरण सार्वजनिकीकरण	१.००	१
प्रचलित कानुन अनुसार खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयारी र कार्यान्वयन	१.००	१
वार्षिक बजेट कार्यान्वयनको प्रगति समीक्षा	१.००	१
रकमान्तर	१.००	१
प्रशासनिक खर्च	१.००	१
पूँजीगत खर्च	१.००	०.५
राजस्व सङ्कलन	१.००	१
५ खर्च गर्ने अख्तियारी	१.००	१
सेवा प्रवाह	**१६**	**१५.५**
सेवा प्रवाह	१.००	१
वडाले उपलब्ध गराउने सेवा	१.००	१
सेवा प्रतिको सन्तुष्टी	१.००	१
प्रविधिमा आधारित सेवा प्रवाह (टोकन, अनलाइन रजिष्ट्रेसन वा कम्प्युटर विलिङको प्रयोग)	१.००	१
सेवा प्रवाहको मापदण्ड)SOP)	१.००	१
बैंकिंग प्रणालीबाट भुक्तानी	१.००	१
वडामा सेवा प्रवाहको वैकल्पिक व्यवस्था	१.००	१
गुनासो फछ्र्यौट	१.००	१
सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैङ्क खाता मार्फत भुक्तानी	१.००	१
जन्मेको मितिले ३५ दिनभित्र भएको कूल जन्मदर्ता संख्या	१.००	१

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क
सार्वजनिक सुनुवाइ	१.००	०.५
सेवा प्रवाहमा घुम्ती सेवाको प्रयोग	१.००	१
शिक्षामा सबै बालबालिको पहुँच	१.००	१
स्वास्थ्यसेवामा नागरिकको पहुँच	१.००	१
कृषि र पशु सेवा	१.००	१
स्थानीय उत्पादनको प्रर्वर्धन र बजारीकरण	१.००	१
न्यायिक कार्य सम्पादन	**७**	**६**
न्याय सम्पादन	१.००	१
मेलमिलाप कर्ताको व्यवस्था	१.००	१
न्यायिक समितिको निर्णय प्रकृया	१.००	१
न्यायिक समितिको प्रतिवेदन प्रणाली	१.००	१
उजूरी फर्छयौट	१.००	१
न्यायिक समितिको निर्णय उपर पुनरावेदन	१.००	१
मेलमिलाप केन्द्र गठन	१.००	०
भौतिक पूर्वाधार	**१३**	**८**
सडक यातायात गुरूयोजना अनुसार सडक पूर्धाधार निर्माण	१.००	०
जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना	१.००	०
भौतिक पूर्वाधार विकासमा सार्वजनिकनिजी साझेदारी नीति -	१.००	१
बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार	१.००	०
निर्मित पूर्वाधारको उपयोग र दिगो व्यवस्थापन	१.००	०
आयोजनाको वातावरणीय अध्ययन -BEA, IEE, EIA	१.००	१
राष्ट्रिय भवनसंहिता र मापदण्ड	१.००	१
सडकको विस्तार	१.००	१
सडकको स्तर उन्नति	१.००	१
खानेपानी सेवा विस्तार	१.००	१
वार्षिक योजनाको कार्यान्वयन स्थिति	१.००	१
फोहोर मैला व्यवस्थापन	१.००	१
औद्योगिक पूर्वाधार	१.००	०

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क
सामाजिक समावेशीकरण	**१०**	**९.५**
सामाजिक विभेदको न्यूनीकरण	१.००	१
समानुपातिक सहभागिता	१.००	१
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	१.००	०.५
घरेलु हिंसा अन्त्यका लागि बहस, पैरवी तथा चेतनामूलक अभियान	१.००	१
बालश्रम, बालविवाह, बहुविवाह, दाइजोदहेज/, बोक्सी, छाउपडी जस्ता कुप्रथा सम्बन्धी कार्य	१.००	१
लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण उत्तरदायी बजेट परीक्षण)GESI Audit)	१.००	१
महिला विरुद्ध हुने घरेलु हिंसाको घटनामा कमी	१.००	१
बालश्रम, बालविवाह, बहुविवाह, दाइजो, बोक्सी, छाउपडी जस्ता कुप्रथा रोकथाममा लगानी	१.००	१
महिलाअपाङ्ता/दलित/ भएका व्यक्ति संयोजकअध्यक्ष भएको उपभोक्ता समिति सङ्ख्या /	१.००	१
महिला तथा अन्य सीमान्तकृत समुदायको सामाजिक र आर्थिक उत्थानमा गरिने लगानी	१.००	१
वातावरण संरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन	**९**	**७**
विपद् व्यवस्थापन	१.००	१
वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रण	१.००	१
वातावरणमैत्री पूर्वाधार	१.००	०
विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान र नक्साङ्कन	१.००	१
वातावरणीय क्षेत्र प्रवर्द्धनमा बजेट विनियोजन	१.००	१
वातावरण संरक्षणमा टोल विकास संस्था, नागरिक तथा निजी क्षेत्र र गैसस	१.००	०
स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषमा बजेट विनियोजन र खर्च	१.००	१
टोल विकास संस्थास्थानीय तहमा सामुदायिक संस्था गठन तथा सञ्चालन /	१.००	१
एम्बुलेन्स, अग्नी नियन्त्रण जस्ता आकस्मिक सेवाहरुको उपलब्धता	१.००	१
सहकार्य र समन्वय	**६**	**६**
संघ, प्रदेश र स्थनीय तह बीचको सहकार्य र समन्वय	१.००	१
अन्तर स्थानीय तह सहकार्य र समन्वय	१.००	१
दुई वा सोभन्दा बढी स्थानीय तहको सरोकारको विषयमा बन्ने समितिहरुको गठन र सञ्चालन	१.००	१
अन्तर सरकारी समन्वय तथा सहजीकरण	१.००	१
अन्तर स्थानीय तह साझेदारी	१.००	१
जिल्ला समन्वय समिति सँगको समन्वय	१.००	१

अनुसूची ४: नेतृत्व तह क्षमता लेखाजोखा फाराम

(दिग्दशर्नको अनुसूची ३ अनुसार)

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	शाखा/ इकाइको भूमिका (हुने भए शाखाको नाम) (२)	के कुरामा कमी भएर कार्यसम्पादनलाई प्रभाव पारेको छ ? विस्तृत विवरण लेख्ने। (१.भौतिक स्रोत साधन, २.ऐन, नियम, विधि र प्रणाली, ३. जनशक्ति व्यवस्था, ४. ज्ञान, सीप, दक्षता) (३)	क्षमता विकासका लागि चाल्नु पर्ने उपायहरु (४)
कार्यपालिका बैठक व्यवस्थापन र निर्णय प्रक्रिया	सभाअध्यक्ष/सभासचिव र प्र.प्र. अ		नीति नियम निर्माण प्रकृया, बैठक सञ्चालन र निर्णय प्रक्रियाको चरणबद्ध तालिम
दूरदृष्टि र रणनीतिक (आवधिक वा गुरु वा एकीकृत) पालिका/गाउँ विकास योजना	गाउँसभा/कार्यपालिका	आवश्यक क्षमताको अभाव	अत्रकृया, अवलोकन र तालिम
आवश्यक ऐन कानून तर्जुमा र कार्यान्वयन	समिति, उप समिति गाउँसभा/कार्यपालिका	कानूनको दक्ष जनशक्तिको अभाव	कानूनको जनशक्तिको व्यवस्थापन गरी गार्यसभाका सदस्यहरुलाई कानूनका बारेमा प्रशिक्षण गर्नुपर्ने
संरचना तथा व्यवस्थापन विकास	प्रमुख, समिति र कार्यपालिका	सिमित वजेटका कारण पर्याप्त संरचनाको अभावमा सेवा प्रवाहमा समस्या	संरचना निर्माणका र पालिका व्यवस्थापनका लागि आवश्यक स्रोत साधनको व्यवस्थापन आवश्यक
वडा कार्यालय व्यवस्थापन	प्रमुख र वडा समिति	सिमित वजेटका कारणं पर्याप्त संरचनाको अभावमा सेवा प्रवाहमा समस्या	संरचना निर्माणका र वडा व्यवस्थापनका लागि आवश्यक स्रोत साधनको व्यवस्थापन आवश्यक
न्यायिक समितिको कार्यप्रणाली तथा कार्य सम्पादन	उपाध्यक्ष्य/न्यायिक समिति संयोजक	गाउँपालिकामा कानून सम्बन्धी जनशक्ति वा कर्मचारीको अभाव	मेलमिलापकर्ता र, पदाधिकारीलाई न्याय सम्पादन सम्बन्धी आधारभुत तालिम र बेलाबेलामा कानूनी विषयमा अभिमुखिकरण गरिनुपर्ने
समिति, उपसमितिहरूको परिचालन	अध्यक्ष्य र उपाध्यक्ष्य	क्षेत्राधिकार भित्रको ज्ञानको कमी	समितिको संवेदनशिलता र जिम्मेवारीबारे प्रशिक्षणको आवश्यकता भएको
सामाजिक समावेशीकरण तथा निर्णय प्रक्रियामा सहभागिता	कार्यपालिका र समिति, उप समिति	सकृय सहभागिता नभएको	कार्यपालिका सदस्यहरु तथा समिति उप समितीहरु लाई न्भक्क्ष तालिमको व्यवस्थापन गरिनुपर्ने

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	शाखा/ इकाइको भूमिका (हुने भए शाखाको नाम) (२)	के कुरामा कमी भएर कार्यसम्पादनलाई प्रभाव पारेको छ ? विस्तृत विवरण लेख्ने। (१.भौतिक स्रोत साधन, २.ऐन, नियम, विधि र प्रणाली, ३. जनशक्ति व्यवस्था, ४. ज्ञान, सीप, दक्षता) (३)	क्षमता विकासका लागि चाल्नु पर्ने उपायहरु (४)
सहकार्य, समन्वय र साझेदारिता	अध्यक्ष्य र उपाध्यक्ष्य, वडा समिति र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	समन्वय सहकार्य भएपनि सोहि अनुरुप कार्यसफलतामा कमी	नीजि क्षेत्रसँगको साझेदारीताका लागि लगानी सम्मेलन जस्ता कार्यक्रम बनाउनुपर्ने
पारदर्शिता तथा गुनासो सुन्ने प्रणाली	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत/ गुनासो अधिकारी /उप प्रमुखा, सभा	दक्षताको अभाव	गुनासो व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम आवश्यक
अनुगमन तथा मूल्यांकन	उपाध्यक्ष्य र प्राविधिक कर्मचारी	नतीजा मुखी अनुगमन प्रणालीको विकास गर्न बाँकी भएको हुँदा अनुगमन औपचारिक मात्र भयो	नतीजामुखी अनुगमन प्रणलिको विकास गर्नुपर्ने
संस्थागत मूल्य तथा मान्यता	कार्यपालिका /कर्मचारी सबै/ गाउँ सभा सदस्य		संस्थागत मुल्य मान्यता सम्बन्धमा तालिम तथा प्रशिक्षणको आवश्यकता

अनुसूची ५: मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फारम

(दिग्दशर्नका अनुसूची ८ अनुसार)

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्नै मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
प्रशासन शाखा	प्रशासन शाखा प्रमुख	स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, मापदण्ड सेवा, शर्त, योजना, कार्यान्वयन र नियमन । मानव संशाधन विकासका लागि अल्पकालीन तथा दिर्घकालिन योजना तर्जूमा, कर्मचारीको विवरण अद्यावधिक गर्ने, विभिन्न पत्राचार, सूचान संप्रेषण, सूचना अधिकारीका कार्य सभा तथा कार्यपालिका बैठक व्यवस्था आदि	कतिपय अभिलेखहरू व्यवस्थापन गर्न नसकिएको		✓	
योजना तथा अनुगमन शाखा	शाखा प्रमुख आठौ	विकास आयोजना तथा परियोजना सम्वन्धि नीति कानून मापदण्ड योजना र नियमन, उपभोक्ता समितिको विवरण र आवधिक प्रगति तथा प्रतिफलको समिक्षा	योजनाहरूको अभिलेख व्यवस्थापनमा असहज भएको			योजना तथा अनुगमन शाखा
आर्थिक प्रशासन शाखा	लेखा शाखा प्रमुख	पारदर्शिता कायम गर्दै कारोबारको लेखा राख्ने, आर्थिक प्रतिवेदन तयार गर्ने, लेखा परिक्षण गराउने	विद्युतीय प्रणाली संचालनमा समस्या, सवै प्रतिवेदन सुत्रवाट संभव नहुने सार्वजनिक खरिद प्रणाली वारे कम ज्ञान		✓	
पूर्वाधार विकास शाखा	शाखा प्रमुख	योजनाहरुको डिजाईन, स्टीमेट, डि.पि.आर निर्माण ठेक्का तथा उपभोक्ताहरुसँग संझौता लगायत निर्माणको रेखदेख तथा सुपरिवेक्षण, भुक्तानी सिफारिस जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण	२०७२ देखिकै नियम लागु गर्नुपर्ने जसमा हालको कठिनाइलाइ समावेश नभएको खरिद प्रक्रियामा अस्पष्टता भवन संहितामा कम ज्ञान		✓	

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्ने मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
सुचना प्रविधि शाखा	सुचना प्रविधि विज्ञ	सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा आधारित तथ्यांक व्यवस्थापन, अभिलेख व्यवस्थापनमा नविनतम सूचना प्रविधिको प्रयोग अन्य शाखाका कर्मचारी लार्य सूचना प्रविधिबारे सहजिकरण गर्ने	विद्युतको अनियमितताले कतिपय समयमा अनलाइन प्रणाली स्थापनामा समस्या स्थानीयमा विद्युतिय साक्षरताको कमी		✓	
शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	शिक्षा शाखा प्रमुख	बिद्यालयहरुको नियमन र अनुगमन, शिक्षकहरुको सरुवा तथा बढुवा, शिक्षकहरुको क्षमता विकास, शिक्षक विद्यार्थी अनुपात अनुसार शैक्षिक व्यवस्था गर्ने, विद्यालयहरको नक्सांकन गर्ने , शिषा विकासका योजना तर्जूमा, सञ्चालन, अनुमति र नियमन विद्यालय शिक्षक तथा कर्मचारी व्यवस्थापन,विद्यार्थी प्रोत्साहन तथा छात्रवृतिको व्यवस्थापन, खेलकुदको विकास र प्रर्वद्धन	समयानुकुल पाठ्यक्रम नहुन, विद्यार्थी प्रोत्साहनका लागि पर्याप्त छात्रवृतिको अभाव, शिक्षकहरुमा ICT ज्ञानको अभाव		✓	
स्वास्थ्य तथा पोषण शाखा	स्वास्थ्य संयोजक	आधारभुत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको निर्माण, कार्यान्वयन तथा नियमन आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन र प्रर्वद्धन जनस्वास्थ्य निगरानी,स्वास्थ्य सूचना प्रणालीको व्यवस्थापन	उच्चस्तरीय ल्याव नहुँनु	✓		
कृषि शाखा	कृषी अधिकृत	कृषिजन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोगको नियन्त्रण उच्च मुल्ययुक्त कृषि जन्य वस्तुको प्रर्वद्धन, विकास तथा बजारीकरण	कृषि प्रयोगशालाको अभाव र कृषि सफट्वयर नभएको ।		✓	

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्ने मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
		कृषि बीउविजन नश्ल, मलखाद र रसायनतथा औषधीहरुको आपूर्ति उपयोग र नियमन				
पशुसेवा शाखा	शाखा प्रमुख	पशुपन्छी जन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोगको नियन्त्रण पशु आहारको गुणस्तर नियमन पशुवधशाला र शितभण्डारको व्यवस्थापन र नियमन	उच्चस्तरीय ल्याव नहुँनु		✓	
पन्जीकरण शाखा	शाखा प्रमुख	व्यक्तिगत घटनाहरुको दर्ता र दर्ता विवरण केन्द्रमा पठाउँने	दक्ष कर्मचारी अभाव		✓	
रोजगार सेवा केन्द्र	रोजगार संयोजक	बेरोजगारको तथ्यांक संकलन र व्यवस्थापन तथ्यांक अद्यावधि र प्रसारण, आनतरिक रोजगारी सर्जिना	वास्तविका बेरोजगार पहिचानमा समस्या, कर्मचारी कमी, बजेट अभाव		✓	
उद्यम शाखा	उद्यम विकास कार्य	स्थानीय स्रोत र साधनमा आधारित लघु घरेलु तथा साना उद्यमहरु स्थापना र स्रोन्नती तथा उत्पादनको बजारिकरणमा सहजिकरण	आर्थिक अभाव		✓	
महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण इकार्ई	शाखा प्रमुख	लक्षित समूहको समग्र विकास विकस	लक्षित समूहका न्युनतम आवश्यकताहरको प्रथमिकिकरणको ज्ञानको कमी		✓	
गाउँपालिकाका सबै ७ वटा वडाहरु	वडा सचिव र सहयोगी	वडास्तरीय तथ्यांकन संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने वडाका विकास निर्माणका योजना तर्जूमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा आवधिक प्रगति समिक्षा गर्ने,	क्षमता विकास तालिमको अभाव विभिन्न शाखाविच समन्वयको अभाव र		✓	

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्ने मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
		अभिलेख व्यवस्थापन, सिफारिस तथा प्रमाणित गर्ने	कार्यालयलाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाउन नसक्नु			

अनुसूची ६: मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फाराम

(दिग्दर्शनको अनुसूची ९ अनुसार)

मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फाराम (विषयक्षेत्रगत रुपमा)

मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फाराम (विषयक्षेत्रगत रुपमा)

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	प्रशिक्षण/ अभिमुखिकरण/ अन्तरक्रिया/ अन्य (२)	कार्यक्रम किन आवश्यक परेको हो? (३)	कार्यक्रम कसका लागि (एक भन्दा बढी पनि हुन सक्दछ)					अपेक्षित उपलब्धि (९)	समय अवधि (१०)	कार्यक्रम सञ्चालन गर्न उपयुक्त महिना(११)
			कार्यपालिका पदाधिकारी (४)	वडा सदस्यहरु (५)	कर्मचारीहरु (स्तर खुलाउने) (६)	वडा कार्यालयका कर्मचारीहरु(७)	अन्य खुलाउने (८)			
स्थानीय शासनसम्बन्धी नीति, कानून र सार्वजनिक प्रशासन	प्रशिक्षण	सेवा प्रवाहमा सहजता	१६ जना	३९ जना	छैठौं र पाँचौं २० जना	७ जना		स्थानीय शासनमा सहजता	७ दिन	भाद्र असोज
स्थानीय न्यायिक तथा मध्यस्थता	प्रशिक्षण	न्यासम्पादनका लागि	१६ जना	३९ जना	न्यायिक समिति हेर्ने २ जना		मेलमिलापकर्ता ५० जना	स्थानीय झै झगडा मिलाउन सक्षम	४८ घन्टा	पुष, माघ
नतिजामा आधारित योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली	तालिम	योजना तर्जूमा, अनुगमन तथा मुल्याङकनबारे ज्ञान हासिल गर्न	१६ जना	३९ जना	योजना र प्राविधिक शाखाका कर्मचारी २५ जना	७ जना		योजना चक्र तथा मुल्याङन प्रणालीमा सहजता	३ दिन	भाद्र, असोज
शहरी भू—उपयोग योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	तालिम	नीति निर्माण गर्न								
शहरी भवन संहिता	तालिम	भवन संहिता निर्माण गर्न	१६ जना		योजना र प्राविधिक शाखाका कर्मचारी १० जना			सहरी विकासको अवधारणाबारे ज्ञान	३ दिन	साउन
कार्यालय व्यवस्थापन तथा अभिलेख प्रणाली	प्रशिक्षण	सेवा प्रवाह			प्रशासन र सूचना प्रविधि शाखाका कर्मचारी ६ जना	७ जना		सेवा प्रवाह	५ दिन	कार्तिक, मंसिर

सार्वजनिक र सामाजिक उत्तरदायित्व जवाफदेहिताका अवधारणा, औजारहरू र उपयोग सीप	तालिम	उत्तर दायित्व बहन हुने	१६ जान	३९ जना	गुनासो सुनुवाई अफिसर/कार्यालय प्रमुख, २ जना	७ जना			३ दिन	जहिले पनि
लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण	प्रशिक्षण	GESI वारे जान्ने	१६ जना		महिला बालबालिका र सामाजिक विकास शाखाका कर्मचारी लगायत ८जना	७ जना			५ दिन	कार्तिक, मंसिर
सूचना तथा ज्ञान व्यवस्थापन (Information and Knowledge management)	प्रशिक्षण	प्राविधिक ज्ञान हासिल गर्न			सुचना प्रविधि अधिकृत १ जना	७ जना			५ दिन	साउन, भाद्र
नेतृत्व सीप, Team Building, द्वन्द व्यवस्थापन	अभिमुखिकरण	सिप विकास	१६ जना	३९ जना		७ जना			३ दिन	कार्तिक
स्थानीय परिप्रेक्ष्यसँग सम्बन्धित विषयहरू जस्तैः पूर्ण खोप, सरसफाई, साक्षर, बालविवाह, घटना दर्ता, र नियन्त्रणमुखी कार्य जस्तैः छुवाछुत, भेदभाव, दाइजो, छाउपडी, बोक्सी, आदि	प्रशिक्षण	विभिन्न सबालबारे जानकारी लिन	१६ जना	३९ जना	सबै शाखाका कर्मचारी र गाउँ प्रहरी समेत २५ जना	७ जना	टोल विकास संस्थाका ४५० जना पदाधिकारी		५ दिन	मंसिर, पुष
सकारात्मक सोच (appreciative Inquiry)	प्रशिक्षण		१६ जना	३९ जना	सबै तहका गरी २० जना	७ जना			५ दिन	मंसिर, पुष
लेखा व्यवस्थापन, आन्तरिक लेखापरीक्षण, बेरूजु फर्छयौट	प्रशिक्षण	लेखा सम्बन्धी दैनिक कार्यसञ्चालन तथा लेखापरीक्षण						लेखा व्यवस्थापनमा कुसलता र बेरुजु रकम घटाउने	३ दिन	मंसिर, पुष
सार्वजनिक खरीद व्यवस्थापन	अभिमुखिकरण	खरिदलाई व्यवस्थीत गर्न			लेखा शाखाका कर्मचारी, जिन्सी हेर्ने कर्मचारी आ.ले.प. र			सरकारी सम्पत्तीको व्यवस्थापन र आर्थिक पारदर्शिता	३ दिन	साउन, भाद्र

					प्र.प्र.अ. लगायत ८ जना					
सार्वजनिक समारोह व्यवस्थापन अतिथी व्यवस्थापन, उद्घोषण)	प्रशिक्षण	सार्वजनिक कार्यक्रम सञ्चालनका लागि		३९ जना	योजना, जिन्सी हेर्ने, लेखा हेर्ने कर्मचारी र प्र.प्र.अ. सहित १० जना	७ जना		अतिथी सत्कार तथा उद्घोषण गर्न सक्षम	३ दिन	पुष,माघ
अनुगमन, मूल्यांकन, प्रतिवेदन	प्रशिक्षण	योजना लगायत विभिन्न क्षेत्रः जस्तै वजार, खानी अनुगमन मुल्याङकन बारे जान्न		१० जना	२० जना			अनुगमनका चरणहरु, मुल्याङकनका विधिहरु र प्रतिवेदनका बुँदाहरुका बारेमा जानकार हुन	५ दिन	पुष, माघ
जनसम्पर्क तथा संवाद शैली- Community Relations & Negotiation Skills_ सूचना प्रविधि -Computer Skills, Email, internet navigation, website_	अभिमुखिकरण	समन्वय तथा सहकार्यका लागि, सुचना प्रविधि तथा इमेल, इन्टरनेट बारे जान्न	१६ जना	३९ जना	सवै तहका गरि १० जना	७ जना		आपसी समझदारी तथा समन्वय र पारस्पारिक सहअस्तित्व, सुचना प्रविधिबारे ज्ञान हासिल	३ दिन	मंसिर
फोहोरमैला तथा वातावरण व्यवस्थापन			१६ जना	२८ जना	२० जना	७ जना				

अनुसूची ७: ऐन, नियम, विधि र प्रणालीको स्थापनाको अवस्था

(दिग्दशर्नको अनुसूची ५ अनुसार)

नीति, कानून तथा मापदण्ड बनाउने अधिकार क्षेत्र (१)	नमूना कानूनहरुको उपलब्धता (जानकारी भएसम्मका उल्लेख गरिएको) (२)	स्वीकृत भएका मौजुदा कानून, मापदण्ड, कार्यवधि (३)	तर्जुमा गर्न बाँकी रहेका कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (४)
(क) एकल अधिकार क्षेत्र			
गाउँ प्रहरी	गाउँ प्रहरी सञ्चालन ऐन	-	नभएको
सहकारी संस्था	स्थानीय सरकार सहकारी ऐन	भएको	
स्थानीय कर, सेवा शुल्क, दस्तुर	व्यवसाय दर्ता कार्यविधी २०७५	भएको	
स्थानीय सेवा व्यवस्थापन	स्थानीय तहमा करार जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने कार्यविधि २०७४	भएको	
स्थानीय तथ्यांक र अभिलेख व्यवस्थापन		भएको	
स्थानीय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजना	"घ" वर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि स्थानीय सरकारको उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि	भएको भएको	
आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा	शिक्षा नियमावली २०७४ शिक्षक अनुदान वितरण कार्यविधि २०७६	भएको	
आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाइ	बर्थिङ सेन्टरहरुमा आकस्मिक प्रेषण कोष निर्देशिका २०७६ महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविका परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७८	भएको भएको	
स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता	बजार अनुगमन निर्देशिका २०७६ फोहर मैला व्यबस्थापन कार्यविधि	भएको भएको	
स्थानीय सड्क, ग्रामीण सड्क, कृषि सडक र सिंचाइ			
गाउँसभा, मेलमिलाप र मध्यस्थताको व्यवस्थापन	न्यायिक समितिले उजुरीको कारवाही किनारा गर्दा अपनाउनुपर्ने कार्यविधि गाउँ/नगर सभा सञ्चालन कार्यविधि	भएको भएको	
स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन		भएको	
कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य सहकारी	कृषि सम्वन्धि दिर्घकालीन योजना पशु सेवा सम्बन्धी कार्क्रम हरु संचालन निर्देशिका २०७७	भएको भएको	
कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रण	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन ऐन कृषक समूह गठन तथा परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७७	भएको भएको	

खानेपानी, साना जलविद्युत आयोजना, वैकल्पिक उर्जा	खानेपानी ऐन, २०७९ उर्जा विकास सम्बन्धि निर्देशिक	भएको	
विपद् व्यवस्थापन	गाउँ/ नगर विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन उत्थानशील स्थानीय समुदायको लागि रणनीति गाउँ/ गाउँपालिका आपतकालिन कार्य सञ्चालन विधि स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन कार्यविधि	भएको भएको	
जलाधार, वन्यजन्तु खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण	जलस्रोत तथा मुहान दर्ता सम्बन्धी कार्यविधि २०७६	भएको	
भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास		हुँदै गरेको (खाम भाषा)	
(ख) साझा अधिकारबाट प्राप्त अधिकार			
वन, जंगल, वन्यजन्तु, चराचुरुङ्गी, जल उपयोग, वातावरण, पर्यावरण तथा जैविक विविधता	फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा वातावरण स्वास्थ्य सरसफाइ कार्यविधि २०७५	भएको	
सामाजिक सुरक्षा र गरीबी निवारण	बालकल्याण गृह सञ्चालन कार्यविधि वालकोष सञ्चालल कार्यविधि बाल विवाह विरुद्ध कार्यक्रम सञ्चालन खर्च कार्यविधि सडक बालबालिका व्यवस्थापन खर्च कार्यविधि गरीबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि लैंगिक हिंसा निवारणा कोष वाल अधिकार समिति गठन कार्यविधि आपतकालीन वाल उद्दार कोष	छ	
प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी			
सवारी साधन अनुमति		नभएको	
संघसंस्था दर्ता तथा नवीकरण	संघसंस्था दर्ता तथा नियमन सम्वन्धि ऐन	भएको	
(ग) व्यवस्थापन			
कार्यविभाजन र कार्य सम्पादन	- स्थानीय सरकारको प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्ने ऐन - गाउँ/ गाउँपालिका (कार्य विभाजन) नियमावली - गाउँ/ गाउँपालिका (कार्यसम्पादन) नियमावली गाउँ/ गाउँपालिकाको बैठक सञ्चालन कार्यविधि	भएको भएको भएको भएको	
भवन निर्माण तथा सडक सम्बन्धि व्यवस्था	पूर्वाधार व्यवस्थापन ऐन		

स्थानीय सञ्चित कोष	- गाउँ/ गाउँपालिकाको आर्थिक गतिविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्न बनेको कानून - स्थानीय सरकारको विनियोजन ऐन - सार्वजनिक खरीद नियमावली		
आकस्मिक कोष	विपद् व्यवस्थापन कोष		

अनुसूची ८: क्षमता विकास योजनाको मस्यौदा प्रस्तुतीकरण छलफल तथा प्रमाणीकरण कार्यशालाको उपस्थिती

सुनछहरी..... गाउँपालिका, लुम्बिनी प्रदेश

आज मिति २०८३ साल ...जेष्ठ.......महिना....२२.....गते का दिन (तदनुसार ....५........जुन २०२६)

सुनछहरी.............गाउँपालिकाको अध्यक्ष श्री धन बहादुर पुन मगर..... ज्यूको अध्यक्षतामा स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) को प्राविधिक सहयोगमा तयार गरीएको यस गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना (आ.व. २०८२/८३) को प्रस्तुतिकरण छलफल तथा प्रमाणीकरणमा तपसिल बमोजिमको LISP परियोजनाका प्रतिनिधि समेतको उपस्थितिमा निम्न अनुसार निर्णय गरियो।

उपस्थिती:

क्र.स.	सहभागीको नाम/ थर	पद/कार्यालय	सम्पर्क नम्बर	हस्ताक्षर
१	धन बहादुर पुनमगर	गा.पा. अध्यक्ष	[illegible]	
२	प्रेम बहादुर घर्ती	प्रमुख प्रशासकीय अ.	[illegible]	
३	कृष्ण बहादुर ऊ्ध	वडा अध्यक्ष-२	[illegible]	
४	हर्कराम बुढामगर	वडा अध्यक्ष-४	[illegible]	
५	देविलाल रोकामगर	वडा अध्यक्ष ६	[illegible]	
६	मन ब० विक	कार्यपालिका सदस्य	[illegible]	
७	दया बहादुर बुढा मगर	सहायक प्रशासकीय अधिकृत	[illegible]	
८	जगत बहादुर बुढा	जन स्वास्थ्य अधिकृत	[illegible]	
९	नमराज रोका	सहायक कम्प्युटर अधिकृत	[illegible]	
१०	तिलमण पुनमगर	रोजगार संयोजक	[illegible]	
११	सागर बुढा मगर	एम०आई०एस०आ०	[illegible]	
१२	कमल बोहोरा	प्राविधिक सहायक	[illegible]	
१३	मोनिशा बुढामगर	पोषण सहजकर्ता	[illegible]	
१४	महेन्द्र ब० केसी	सब इन्जिनियर	[illegible]	
१५	कृष्ण पाण्डे	प.स्वास्थ्य प्राविधिक	9865504142	
१६	टिकलाल पुनमगर	फिल्ड सहायक		
१७	जनक गिरी	वडा सचिव ५	[illegible]	

४२				
४३				
४४				

प्रस्तावहरु:

१. सुनछहरी......पालिकाको क्षमता विकास योजनाको मस्यौदा प्रस्तुतिकरण सम्बन्धमा।

२. मस्यौदा उपर छलफल र सुझाव संकलन सम्बन्धमा।

निर्णयहरु:

१. LISP परियोजनाको प्राविधिक सहयोगमा तयार गरीएको यस गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना (आ.व. २०८२/८३) को मस्यौदा विस्तृत रुपमा गाउँपालिकाका पदाधिकारी तथा सरोकारवाला पक्षहरु समक्ष प्रस्तुत गरियो।

२. गाउँपालिका समक्ष प्रस्तुत गरिएको क्षमता विकास योजना (आ.व. २०८२/८३) मस्यौदा उपर विस्तृत रुपमा छलफल गरि सहभागीहरुबाट प्राप्त सुझाव संकलन गरी उक्त सुझावहरुलाई यस क्षमता विकास योजनामा मस्यौदामा समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन गाउँपालिकालाई हस्तान्तरण गर्ने निर्णय गरियो।